

BIBLIOTEKET BOKSKOGEN

Perspektiv på bibliotek för barn på sjukhus

Anna-Lena Edlund

Examensarbete 20 poäng för magisterexamen
i Biblioteks- och informationsvetenskap
vid Lunds universitet

Handledare: Sten F. Vedi
Biträdande handledare: Barbro Gülich

BIVILs skriftserie 2001:19
ISSN 1401-2375

ABSTRACT

The purpose of this study is to focus on library service for children in a hospital, which in turn is seen in relation to a traditional children's library. Four aspects of library work were investigated. These aspects were working methods, partners of co-operation for the libraries, media policy (acquisition, use of the collection and circulation procedures), as well as programme activities for children.

The research method was qualitative and comparative in nature, consisting of case studies of two libraries: (1) the library in a children's hospital, known as Bokskogen at Astrid Lindgren's children's hospital in Stockholm and (2) a traditional children's library, the children's department at Eslövs city library. In each library interviews were conducted.

The investigation shows that the librarians in the hospital library must be more outreaching and active in order to stimulate children to use library materials. Many children and their parents don't even know that there is a library in the hospital. This means, on the other hand, that the members of the library staff often seek personal information about the children from some of the partners with whom they have established co-operation to be able to assist the children in their choice of library materials. This network of co-operation with different partners is in itself a distinguished characteristic of the library in the hospital environment.

The investigation has shown that there is a significant difference as to the kind of books and other library materials that are borrowed from each of the two libraries. Children staying in hospital

tend to borrow books and library material that are easier to read and/or understand compared to children going to traditional libraries. One possible explanation is that children become somewhat retarded when ill and when they are being institutionalised. When so much is new around them, they probably seek comfort in that which is »familiar« or at least not unknown.

As to the other parameters of comparison, both libraries have a liberal policy of acquisition, while so called »programme activities« are almost none existent in the hospital library. The reason for this last difference is probably due to the different conditions under which the two libraries exist.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	1
1.1	Syfte	2
1.2	Frågeställningar	2
1.3	Metodbeskrivning	3
1.3.1	Avgränsningar	3
1.3.2	Metodval	4
1.3.3	Uppsatsens tillkomst	4
1.3.4	Intervjumallen och intervjuerna i allmänhet	5
1.3.5	Intervjuerna på biblioteken	5
2	LITTERATURGENOMGÅNG	7
2.1	Litteratur om barnbibliotek	7
2.1.1	Barnbibliotekshistoria	7
2.1.2	Allmän litteratur om verksamhet på barnbibliotek	8
2.1.3	Att arbeta på barnbibliotek	10
2.1.3.1	Målsättning med verksamheten	10
2.1.3.2	Samarbete	12
2.1.3.3	Medier	12
2.1.3.4	Arbetsmetoder	14
2.1.4	Sammanfattning	15
2.2	Litteratur om barn och sjukhusbibliotek	16
2.2.1	Sjukhusbibliotekshistoria	17
2.2.2	Målsättning för biblioteksverksamhet vid sjukhus	17
2.2.3	Barn och sjukhusbibliotek i rapporter	18
2.2.4	Sjukhusbiblioteksverksamhet riktad mot barn	18
2.2.5	Barn på sjukhus	20
2.2.6	Sjuka barn och litteratur	21
2.2.7	Bibliotekets roll för barn på sjukhus	22
2.2.8	Sammanfattning	22

3	BESKRIVNING AV BIBLIOTEKEN	
	I UNDERSÖKNINGEN	24
3.1	Biblioteket Bokskogen	24
3.1.1	Bakgrund och förebilder	24
3.1.2	Astrid Lindgrens Barnsjukhus	24
3.1.3	Förändringar i och med flytten	25
3.1.4	Organisation	25
3.1.4.1	Astrid Lindgrens Barnsjukhus	25
3.1.4.2	Stockholms stadsbibliotek	26
3.1.5	Målsättning	26
3.1.6	Målgrupp	27
3.1.7	Lokalen	27
3.2	Eslövs stadsbibliotek	28
3.2.1	Eslövs kommun	28
3.2.2	Biblioteket och dess organisation	28
3.2.3	Samarbetet med kulturförvaltningen	29
3.2.4	Förändringar i och med flytten	29
3.2.5	Målsättning	29
3.2.6	Målgrupp	30
3.2.7	Lokalen	30
4	RESULTATREDOVISNING	31
4.1	Arbetsmetoder	31
4.1.1	Det viktigaste med arbetet	31
4.1.2	Metod och tillvägagångssätt vid användarmötet	32
4.1.3	Önskat resultat av mötet med barnet	33
4.1.4	Tillvägagångssätt beroende på ålder (och sjukdom)	34
4.1.5	Individer eller gruppmedlemmar	35
4.1.6	Bokprat och sagostunder	35
4.2	Samarbete	36
4.2.1	Med vilka samarbetar biblioteken?	36
4.2.2	Planering och genomförande av samarbetet	37
4.2.3	Vilka skulle biblioteken vilja arbeta med/arbeta mer med?	39
4.3	Media	40
4.3.1	Inköspolicy	40
4.3.2	Inköp på efterfrågan	41
4.3.3	Bokgenrer som lånas mest respektive minst	41
4.3.4	Lånerutiner	42
4.4	Programverksamhet	43
4.4.1	Synen på programverksamhet	43
4.4.2	Programpunkterna	43
4.5	Framtiden: planer och visioner	44
4.6	Sammanfattning	46
4.6.1	Arbetsmetoder	46
4.6.2	Samarbete	47
4.6.3	Media	47
4.6.4	Programverksamhet	48

5	DISKUSSION OCH SLUTSATSER.....	49
	5.1 Arbetsmetoder	49
	5.2 Samarbete	51
	5.3 Media	53
	5.4 Programverksamhet	55
	5.5 Framtiden för biblioteken	56
6	SAMMANFATTNING.....	59
	LITTERATUR.....	63
	BILAGA.....	65

I

INLEDNING

I Bibliotekslagen 9§ står det att folk- och skolbiblioteken ska »ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar« och att det som erbjuds ska vara »anpassade till deras behov«.¹ För ett särskilt slags folkbibliotek, sjukhusbibliotek för barn, har den här lagen en annorlunda innebörd än vad den har för ett traditionellt barnbibliotek. Eftersom målgruppen för barnbibliotekarierna på ett sjukhusbibliotek består av sjuka barn och ungdomar måste verksamheten utformas efter de behov som uppstår vid sjukhusvistelse. Det betyder att »anpassade till deras behov« påverkar biblioteksverksamheten på olika sätt beroende på vilken målgrupp biblioteket har.

Att jämföra verksamheten på sjukhusbibliotek för barn med verksamheten på ett barnbibliotek på ett traditionellt folkbibliotek tyckte jag verkade intressant och blev därför ämnet för den här uppsatsen. Redan från början finns en tydlig skillnad mellan de olika bibliotekens målgrupper. Den ena gruppen barn kommer i kontakt med biblioteket då de befinner sig i en situation de själva inte valt, sjukhusvistelse. Den andra gruppen barn besöker biblioteket mer eller mindre aktivt med någon vuxen, en del går dit på eget initiativ. Mot bakgrund av detta föddes frågan om hur dessa förutsättningar påverkar bibliotekets verksamhet och bibliotekariens arbete.

Under sökandet efter material om barn och sjukhusbibliotek gjordes upptäckten att det nästan inte skrivits någonting om det här ämnet. Den senaste artikeln publicerades 1984. Att i uppsatsen

1. *Bibliotekslagen*, SFS 1996:1596

lyfta fram biblioteksverksamhet av det slaget blev än mer angeläget. Eftersom sjukhusbiblioteksverksamhet för barn är något som få kommer i kontakt med och som få skrivit om, är tanken med uppsatsen att främst framhålla just denna verksamhet. Barnbibliotekets roll i jämförelsen är endast att fungera motpol för att bättre kunna belysa och tydliggöra verksamheten på barnsjukhusbiblioteket.

Undersökningen bygger på en fallstudie omfattande två bibliotek. Biblioteket Bokskogen på Astrid Lindgrens Barnsjukhus i Stockholm representerar barnsjukhusbiblioteket. Biblioteket är en filial till Stockholms stadsbibliotek och invigdes hösten 1998 i nya lokaler. Det har dock funnits sedan 1974, men före flytten befann sig verksamheten på S:t Görans barnsjukhus i Stockholm. Det bibliotek med vilket Biblioteket Bokskogen ska jämföras är barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek, som ligger i mellersta Skåne. Under hösten 2000 flyttade verksamheten in i nya lokaler och har därmed vissa yttre likheter med Biblioteket Bokskogen.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att genom en jämförelse av Biblioteket Bokskogen på Astrid Lindgrens Barnsjukhus och barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek lyfta fram och tydliggöra verksamheten på ett sjukhusbibliotek för barn. Det ska ske genom en undersökning av hur den primära målgruppen påverkar bibliotekets verksamhet och bibliotekariens arbete. Uppsatsen koncentreras omkring fyra aspekter av biblioteksarbetet: arbetsmetoder, samarbetspartners, media (mediepolicy, förvärv, användning av beståndet och lånerutiner) samt programverksamhet.

1.2 Frågeställningar

Arbetsmetoder

1. I vilken utsträckning påverkas mötet mellan bibliotekarien och barnen av målgruppens situation?
2. I vilken utsträckning påverkar bibliotekariens syn på användarna mötet med dem?

Samarbetspartners

3. Vilken betydelse har kontakten med bibliotekets samarbetspartners för bibliotekariens kontakt med barnen?

Media

4. I vilken utsträckning påverkar målgruppens situation medieinköp och utlåningsprocessen?
5. Är det skillnad på vilken sorts böcker (genre och form) som lånas på de olika biblioteken?

Programverksamhet

6. I vilken utsträckning påverkar målgruppens situation programverksamheten?

1.3 Metodbeskrivning

1.3.1 Avgränsningar

För att uppsatsen skulle vara möjlig att genomföra med tanke på tiden som var avsatt till den, valdes två bibliotek ut till undersökningen.

Biblioteket Bokskogen på Astrid Lindgrens Barnsjukhus är med i undersökningen därför att det är ovanligt av flera anledningar. Som sjukhusbibliotek är biblioteket unikt därför att sjukhusledningen visar att den anser att biblioteket är viktigt i vården av patienterna. Det märks bl. a. genom den påkostade bibliotekslokalen, öppettiderna och personalstyrkan. Sjukhusbibliotek i allmänhet har en vuxenavdelning och en barn- och ungdomsavdelning, liksom traditionella folkbibliotek. Som barnsjukhusbibliotek är det unikt därför att specifika barnsjukhusbibliotek är ovanliga både i Sverige och utomlands. Det är vanligare att biblioteket på sjukhuset har en särskild avdelning för barn, liksom ett traditionellt folkbibliotek brukar ha. Oftast är avdelningen inte särskilt stor och personalstyrkan är liten. Biblioteket Bokskogen endast funnits i sina nuvarande lokaler drygt två år, men har en 27-årig verksamhetshistoria. I och med flytten har personalen fått nya förutsättningar och sålunda fått möjlighet att tänka på hur den fortsatta verksamheten ska bedrivas.

Då barnbiblioteket i undersökningen främst har funktionen som jämförelseobjekt för att tydliggöra barnsjukhusbiblioteket var kraven på barnbiblioteket få. Det viktiga var att biblioteket skulle ha en traditionell biblioteksverksamhet. Ett bland många barnbibliotek med en sådan verksamhet är barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek. Trots att biblioteket är huvudbibliotek i en kommun är det, i likhet med Biblioteket Bokskogen,

inte stort. Det finns även andra likheter mellan biblioteken och det är att även biblioteket i Eslöv helt nyligen flyttat in i nya lokaler. Tanken var att personalen i och med flytten kanske fått möjlighet att utvärdera sin verksamhet och tänkt på hur de vill att göra den närmsta framtiden.

1.3.2 Metodval

Eftersom det inte finns mycket skrivet om barn på sjukhus och biblioteksservice var tanken med uppsatsen främst att presentera en övergripande bild av vad det innebär att arbeta som bibliotekarie på ett barnsjukhusbibliotek. Detta ledde till valet av en kvalitativ metod då frågeställningarna var av sådan art att en enkät inte skulle ge tillräckligt utförliga svar.

En komparativ metod valdes för att det unika med barnsjukhusbiblioteket skulle framkomma på ett mer tydligt sätt då verksamheten speglades mot traditionell barnbiblioteksverksamhet.

Undersökningen var en fallstudie, vilket betyder att den endast omfattar de två biblioteken. Det är viktigt att vara medveten om svårigheterna med att generalisera utifrån ett sådant litet underlag. Slutsatserna som dras från materialet kan inte appliceras på andra bibliotek av samma slag hur som helst. De gäller i första hand hur det är på Biblioteket Bokskogen och barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek. Eftersom vissa av frågorna som ställdes till bibliotekarierna var av mer generell karaktär borde dock somliga svar kunna överföras på andra bibliotek av samma slag som de i undersökningen.

1.3.3 Uppsatsens tillkomst

Uppsatsen har kommit till genom två steg. Under vårterminen 1999 planerades det att uppsatsen skulle skrivas tillsammans med en annan BIVIL-student. Till följd av mammaledighet sköts skrivandet på framtiden, men jag fick behålla ämnet. På ett tidigt stadium, april 1999, besöktes därför Biblioteket Bokskogen och intervjuer med de två bibliotekarierna och biblioteksassistenten genomfördes. Frågorna som ställdes var dock inte särskilt strukturerade och de finns inte nedtecknade, men var en hjälp då arbetet med uppsatsen upptogs under sommaren 2000.

1.3.4 Intervjumallen och intervjuerna i allmänhet

Inför intervjuerna på biblioteken konstruerades en intervjumall (se bilagan) i vilken frågorna strukturerades i fyra delar i enlighet med aspekterna som presenterades i syftet (arbetsmetoder, samarbete, media samt programverksamhet). De flesta frågorna var av sådan art att om de ställdes till flera personer borde svaren bli snarlika. Därför fick endast en bibliotekarie på varje bibliotek svara på alla frågorna. De frågor som gav utrymme för individuella svar, t. ex frågorna om arbetsmetoder och några mediefrågor, ställdes till ytterligare en eller två personer i personalen. Sammanlagt genomfördes sex intervjuer av olika längd. Fyra av intervjuerna ägde rum på plats i biblioteken, två var telefonintervjuer. Utöver de två telefonintervjuerna gjordes även två kortare telefonintervjuer som kompletteringar till tidigare samtal. Alla intervjuer spelades in, även de som genomfördes via telefon. De kortare frågor som uppstått under skrivandet har besvarats med e-post. Svaren på intervjufrågorna redovisas både i de kapitel som beskriver biblioteken och i resultatredovisningen.

1.3.5 Intervjuerna på biblioteken

Vid besöket i Biblioteket Bokskogen ställdes arbetsmetodfrågorna och vissa mediefrågor förutom till filialchefen, en bibliotekarie och en biblioteksassistent. Filialchefen har efter flytten fått mer administrativt arbete; därmed träffar de andra i personalen barnen oftare. Intervjun med biblioteksassistenten gjordes då det är assistenten som har ansvaret för AV-media, både förvärv och rundorna med AV-medievagnen på avdelningarna. En kompletterande telefonintervju genomfördes med filialchefen som även besvarade korta frågor med e-post. Den andra bibliotekarien intervjuades enbart via telefon p. g. a. tidsbrist.

På Eslövs stadsbibliotek har kultureksekreteraren och kulturassistenterna hand om planeringen av den kulturella programverksamheten för barn och ungdom i kommunen. Därför räckte det inte med att bara intervjua barnbibliotekarierna. Sedan många år befinner sig kulturförvaltningen i samma lokal som biblioteket och personalgrupperna har ett mycket nära samarbete. Eftersom kultureksekreteraren och kulturassistenterna arbetar mycket nära varandra intervjuades endast en av dem, den kulturassistent som har

hand om programverksamheten för barn i åldern 0–10 år. Den ena barnbibliotekarien deltog i samma intervju och vissa svar resonerade de sig fram till tillsammans. Barnbibliotekarien intervjuades senare ensam. Vid ett senare tillfälle intervjuades bibliotekets andra barnbibliotekarie per telefon. Efter att ha skrivit ut intervjuerna gjordes två telefonintervjuer med den ena barnbibliotekarien, där korta frågor ställdes för att komplettera de tidigare svaren.

2

LITTERATURGENOMGÅNG

2.1 Litteratur om barnbibliotek

Det finns ganska mycket litteratur om barnbiblioteksverksamhet att ta del av. De handböcker om barnbiblioteksverksamhet som kommit ut fyra gånger sedan 1968 har varit mest användbara. Dessa böcker har varit viktiga för alla som arbetat på barnavdelningarna runt om i Sverige. Litteraturlistorna i handböckerna var i sin tur användbara för att finna mer litteratur. Det är i dessa handböcker det står något om de traditionella arbetsuppgifterna på ett barnbibliotek. I övriga böcker och artiklar som hittats behandlades vanligtvis inte det allmänna på barnbibliotek, utan särskilda företeelser, som ibland var tidsbundna. Om debatten som gällde, och stundtals fortfarande gäller, barnkultur och barnlitteratur fanns mycket att använda sig av. Ett urval gjordes bland de viktigaste rösterna.

2.1.1 Barnbibliotekshistoria

1911 öppnades i Stockholm det första biblioteket i Sverige som var ämnat för barn. Det var först på 1920-talet som barnbiblioteken i Sverige blev en del av stadsbiblioteken och fick del av styrelse och ekonomi. Efterhand växte barnavdelningar långsamt fram på de flesta folkbibliotek.² På 1960-talet skedde en uppgång för landets bibliotek och det gällde inte minst barnbiblioteken.³

Under 1960-talet började det bland vissa debattörer föras en diskussion om den kultur som erbjöds barnen. Lennart Hellsings *Tankar om barnlitteraturen*⁴ kom ut för första gången 1963. Boken

2. Gamstorp, Kerstin. *Att arbeta på barnbibliotek*. (Lund: 1968) 7

3. *Barn i bibliotek. En idéhandbok om aktiviteter och samarbetsformer*. (Lund: 1972) 13

4. Helsing, Lennart. *Tankar om barnlitteraturen*. (Stockholm: 1999)

väckte stor uppståndelse eftersom den blev banbrytande inom ämnet barnlitteratur, som få behandlat tidigare. Hellsing ville få kritiker att ta barnböckerna på allvar och få till stånd en plattform för akademiska studier om just barnlitteratur. En annan viktig bok skrev Gunila Ambjörnsson 1968, *Skräpkultur åt barnen*.⁵ Hon frågade sig vad det är för innehåll i kulturprodukterna böcker, TV, teater och film som erbjuds barnen? Varför är det särskilda värderingar och resonemang som ska gälla när barn och kultur diskuteras? Det borde vara samma sak som när vuxenkulturen debatteras ansåg Ambjörnsson. Barnens kultur borde integreras i de vuxnas. Även Kerstin Stjärne med sin bok *Passningar*⁶ vände sig mot den bristande barnkulturen och pekade på den ökade kommersialiseringen av kultur- och fritidssektorn. Hon menade att starka marknadskrafter såg en marknad, då andra såg barn, och barnen är för ovetande för att kunna försvara sig och gallra bland utbudet.

Med barnkultur- och barnlitteraturdebatten i bagaget kom 1970-talet att bli barnbiblioteksverksamhetens blomstringstid. Till följd av synen på kulturell jämlikhet som lika viktig som social och ekonomisk dito fastställde riksdagen 1974 Sveriges första kulturpolitiska mål. Överenskommelsen blev till mål för kommunbibliotekens aktiviteter och där skulle barnverksamheten prioriteras.⁷ Genomgående i målsättningarna från kommunerna under 90-talets kris och än i dag är att barnverksamheten ska prioriteras. Frågan är dock om det verkligen sker eller om det mest är prat. Det sägs att barnen står för hälften av alla lån på biblioteken, men detta syns sällan i bibliotekens prioriteringar, t. ex i budgeten.

2.1.2 Allmän litteratur om verksamhet på barnbibliotek

Sedan det under slutet av 1960-talet blivit allt mer självklart att varje folkbibliotek skulle ha en barnavdelning har det kommit ut fyra handböcker om barnbiblioteksverksamhet. Varje bok har varit ett måste för sin tids barnbibliotekarier. Meningen med böckerna var att ge inspiration och tankar inför den närmaste framtiden. Delvis blir det mycket upprepningar, basen i barnbiblioteksverksamheten har inte ändrats särskilt mycket. Handböckerna speglar omständigheter och det aktuella kring arbetet i den tid då den enskilda boken skrevs. De ger en inblick i hur barnbiblioteksverksamheten anpassat sig efter förändringarna i samhället och därför är varje bok viktig.

5. Ambjörnsson, Gunila. *Skräpkultur åt barnen*. (1968)

6. Stjärne Kerstin. *Passningar: till kritiken av barnkulturen*. (Stockholm: 1980)

7. *Barnbiblioteket en resurs. Fem inlägg om bibliotekets roll i barnkulturen* (Lund: 1977) 12-13

1968 kom den första handboken, Kerstin Gamstorps *Att arbeta på barnbibliotek*, som i tre uppsatser presenterar verksamhet bland barn och tonåringar. Boken var ett första försök att beskriva barnbibliotekariernas arbetsförhållanden. Den första uppsatsen ger en historisk och en nutida beskrivning samt en detaljerad beskrivning av den tidens praxis. Den andra uppsatsen behandlar programverksamheten och ger aktivitetsförslag. Den sista uppsatsen ägnar sig åt den grupp som kanske är svårast att fånga in, tonåringarna. Boken riktar sig främst till bibliotekarierna med liten erfarenhet av arbete på barnavdelningar, bibliotekselever och nyutexaminerade bibliotekarierna.

Redan 1972 gav Skolöverstyrelsens (SÖ) arbetsgrupp för barn- och ungdomsfrågor ut nästa handbok, *Barn i bibliotek*. Bakgrunden till boken var att den allmänkulturella verksamheten på biblioteken utvidgats och oron för vad som skulle hända med bibliotekens basfunktioner hade ökat. Dit räknades i allra högsta grad barn- och ungdomsavdelningarna. I förordet står det att »ett folkbibliotek utan barn- och ungdomsverksamhet eller med en dåligt utbyggd sådan måste betraktas som ett ofullständigt bibliotek, ett bibliotek med bristfällig planering för framtiden och ett bristande samhällsansvar.«⁸

SÖ:s bibliotekssektion gav ut idéhandboken då den tyckte att barn- och ungdomsverksamheten på biblioteken stagnerat och inte utvecklats så som den behövde göra i förhållande till verksamhetens ökade betydelse. Tyngdpunkten i boken lades på aktiviteter och olika samarbetsformer. Boken var tänkt att genom konkreta tips och idéer, stimulera och inspirera till utveckling och förnyelse på barn- och ungdomsbiblioteksverksamheten i landet.

Handboken som kom 1982 heter *Passa upp, passa, passa vidare?* är enligt förordet en strids- och informationsskrift för att »...den (boken, egen anm.) åter måste fram på hyllorna, tränga ut chipsen och vara en basvara i vårt liv istället för mediasamhällets tilltugg...«.⁹

Det hade upptäckts att det inte räckte med väl sorterade barn- och ungdomsavdelningar på biblioteken om de barn och ungdomar som vanligtvis inte går till biblioteket skulle nås, och deras läsintresse upprätthållas. Vidare talas det om att bibliotekarierna även måste arbeta med boken i barnens och de ungas egna miljöer. Författarna tar upp många självklara, praktiska saker för den som

8. *Barn i bibliotek*. 7

9. *Passa upp, passa, passa vidare?* 5

arbetar på barnbibliotek, t.ex tankar kring medieförvärv. Men de skriver också om vikten av att personalen klargör för sig vilka mål biblioteket har med verksamheten och hur de kan uppnås. Ett annat stycke ägnas åt varför litteratur är bra för barn. För några är det som skrivs givet, men författarna hoppas att kunna ge uppslag till nya vägar och inspirera det fortsatta arbetet.

Som en uppföljare till *Passa upp, passa, passa vidare?* kom *Barnspåret*¹⁰ 1994. Nu såg samhället annorlunda ut: minskade resurser, nedskärningar och omorganisationer inom den offentliga sektorn hotade och förändrade arbetet på biblioteken. Ett arbete som även påverkades av nya krav i form av att det tillkommit nya medier och målgrupper. De grundläggande funktionerna kändes hotade; barnbibliotekarien fick även andra uppgifter i biblioteket. Författarna delar i boken med sig av sina erfarenheter, metoder och idéer. Boken speglar bristen på enhet i 1990-talets bibliotek. Det är dock inte negativt, utan boken visar på den mångfald av verksamheter och metoder som utvecklats på biblioteken i landet. Med hjälp av exemplen vill den inspirera det fortsatta arbetet och visa på nya möjligheter och vägar in i 2000-talet.

2.1.3 Att arbeta på barnbibliotek

2.1.3.1 Målsättning med verksamheten

De tankar om barnbiblioteksverksamhet och dess målsättning som finns idag anammades för drygt 25 år sedan. Bakgrunden var att då barnomsorgen byggdes ut på 1970-talet kom barnen att för en gångs skull stå i centrum i samhälls- och kulturdebatten. En följd av intresset för barn var att personer inom biblioteksvärlden började fundera över vilka de övergripande målsättningarna med barnbiblioteksarbetet egentligen var. SAB:s specialgrupp sammanställde 1975–1976 följande. Där stod bl. a:

- att barnbibliotekets mål är att nå ut till alla barn
- att barnbiblioteket aktivt ska söka upp de barn som av fysiska, psykiska, språkliga eller sociala skäl inte utnyttjar biblioteket
- för att förverkliga målsättningen att nå ut till alla barn måste biblioteket aktivt söka upp och samarbeta med de organisationer, institutioner eller enskilda som arbetar med barn och sprida information om böcker, läsning och bibliotek
- barnbibliotekets mediautbud bör syfta till att motverka kom-

¹⁰. *Barnspåret. En idébok för bibliotek.* (Malmö: 1994)

mersialismens negativa verkningar och skapa ett alternativt utbud samt söka ändra efterfrågemönstret.¹¹

Mellan 1970- och 80-talet utvecklades barnverksamheten till en av folkbibliotekets hörnstenar och ytterligare ett viktigt styrdokument kom 1984. Det var Folkbiblioteksutredningen (SOU 1984:23) i vilken biblioteken gavs två uppgifter, en kulturuppgift och en informationsuppgift. Grunden i kulturuppgiften var att ansvara för böcker och läsning. Glädjen och lusten i att läsa ska möjliggöras för alla och barnbiblioteket ska stödja skolan i barnens läsutveckling. Informationsuppgiften handlar om att biblioteken ska hjälpa till att minska kunskapsklyftorna i samhället.¹² De här tankarna ligger fortfarande till grund för verksamheten på barnavdelningarna på de svenska biblioteken.

Sveriges ekonomi försämrades och biblioteken var en institution som drabbades hårt. I hotande tider gav SAB:s barn- och ungdomskommitté ut en folder som en uppföljning till målsättningarna ovan. Foldern kom 1994. Den innehöll fem argument för barnbiblioteksverksamhet:

1. I rättviseargumentet står bl. a.:

»Konventionsstaterna [...] ska säkerställa att barnet har tillgång till information och material från olika nationella källor särskilt sådant som syftar till att främja dess sociala, andliga och moraliska välfärd och fysiska och psykiska hälsa. Konventionsstaterna skall för detta ändamål:[...] uppmuntra produktion och spridning av barnböcker.«

2. Läskunnighetsargumentet handlar om att svenska barn har mycket hög läskunnighet och att detta kommer att fortsätta om man inte raserar verksamheten på barn- och ungdomsavdelningarna på biblioteken.

3. I kunskapsargumentet talar man om vikten av att lära sig söka information för ett gott liv i demokrati. Kunskap har med informations- och yttrandefriheten att göra.

4. Rättviseargumentet pekar på att barn inte har råd att själva köpa böcker för sin veckopeng. De måste därför ha nära till ett bibliotek.

5. Under barndomen grundläggs språk, kulturella attityder, mönster och vanor för resten av livet. Det är viktigt att ge barnen ett rikt och varierat kulturutbud som en bra start och grund för resten av livet.¹³

11. *Barnspåret*. 17

12. *Ibid.*, 18

13. *Svar på tal om barnbiblioteken. 5 argument för barnbiblioteksverksamhet från SAB:s barn- och ungdomskommitté. (1994)*

De flesta tycker troligtvis att argumenten är godtagbara, men hur ofta kommer barnen i första hand i kommunpolitiska prioriteringar? I *Barnets århundrade – vart tog det vägen?* konstaterade barnkulturjournalisten Margareta Norlin att landets ekonomiska nedgång från slutet av 1980-talet och på 1990-talet i första hand drabbade skola, fritid, kultur och barnomsorg i form av nedskärningar. Under perioden 1992–93 lades 185 bibliotek ner. Då kommunen måste spara inom kultursektorn var det ofta biblioteket som blev lidande.¹⁴

2.1.3.2 *Samarbete*

Bibliotekets strävan är att så många som möjligt av kommunens invånare, helst alla, ska ha möjlighet att använda bibliotekets tjänster och då är det viktigt att alla åtminstone vet om att biblioteket finns. Därför är samarbete med andra institutioner utanför bibliotekets väggar väldigt viktigt. Genom att göra en inventering av institutioner och föreningar i kommunen kan bibliotekarierna fatta beslut om vilka biblioteket vill samarbeta med. En del av samarbetet är att visa upp bibliotekslokalen och vad den kan erbjuda i form av media, sökverktyg och böckernas placering.¹⁵

Det är bra om arbetet utåt är aktivt och målstyrt. En grupp som är viktig att nå är föräldrarna då det är dem som måste få veta hur viktig den första tiden i livet är för språkinläring och samspel. Den naturliga samarbetspartnern blir då Barnavårdscentralen. Nästa institution att samarbeta med blir förskolan som i princip alla barn kommer i kontakt med förr eller senare. Att samarbeta med skolan är nödvändigt; hur samarbetet utformas beror främst på vilket slags skolbibliotek som finns. Det kan också vara bra om biblioteket har kontakt med och informerar fritids- och föreningsgårdar samt barn- och ungdomsorganisationer någon gång per år om det är möjligt.¹⁶

2.1.3.3 *Medier*

I ett bibliotek idag finns inte bara böcker och tidningar till utlåning. Där kan även finnas kassetband, CD-skivor och videofilmer. De flesta bibliotek har även tillgång till Internet och CD-ROM-skivor på plats i lokalen. I det här stycket kommer fokus att läggas på litteratur och urval när det är något som med jämna mellanrum kommer upp till diskussion i biblioteksvärlden.

14. Norlin, Margareta. *Barnets århundrade vart tog det vägen?* (Stockholm: 1994)

15. *Barn i bibliotek*. 39-48

16. *Passa upp, passa, passa vidare?* 61-67

Enligt Lennart Helsing har barnlitteraturen fyra huvuduppgifter:

1. Att lära barnet behärska språket.
2. Att orientera barnet i tiden och rummet.
3. Att orientera barnet socialt, det vill säga bygga upp önskvärda föreställningar om den enskildes förhållande till sin omgivning, berätta om relationer mellan oss människor.
4. Att påverka barnet mer direkt, att suggerera fram eller kanske snarare aktivera själva livskänslan.¹⁷

Helsing menar att det är viktigt att för sig själv formulera sin egen uppfattning när man ska värdera barn- och ungdomslitteratur. Det finns inga generella regler att gå efter eftersom de styrs av tid och plats och ständigt måste omvärderas.

Det är viktigt att tänka på att inte låta sitt vuxna jag styra alltför mycket vid förvärv av barnböcker. Barn och vuxna har olika smak. Det finns en risk att bibliotekarien väljer bort en bok för att personen inte förstår sig på den och att kvalitetsnormen är för »vuxen«. En bok som kanske skulle passa alldeles ypperligt ur ett barns synvinkel. Det är främst de moraliska, inte de litterära, kvaliteterna som diskuterats debatten om barnlitteraturen.¹⁸

Det som behandlas med jämna mellanrum i barnlitteraturdebatten är s. k. skräplitteratur¹⁹. I *Skräplitteratur för barn och tonåringar?* berättar författarna varför de anser att barn far illa av sådan litteratur. Ett argument som förs fram är att böckerna ger en förfalskad bild av verkligheten. Barnen får stoff till dagdrömmar och verklighetsflykt, men får inget varaktigt material att bearbeta verkligheten med. Det är vad som skiljer bra och dåliga böcker åt. I s. k. skräplitterära böcker härskar ofta dualismen; människor är goda eller onda, personen är vad den är och kan aldrig förändras, världen förändras enbart av hjältar oftast med våld etc.²⁰

I boken ställer en litteraturvetare, Sonja Svensson, upp vissa kriterier för populärlitteratur. Det är kriterier som gäller både för vuxen-, tonårs- och barnlitteraturen:

- verklighetsförvrängning: bl. a. osannolika intriger, våldssensation, idyllisering, konservatism
- uppdelning av värld och människor: svartvit världsbild, hierarkisk, fördomsfull människosyn
- schabloner: handlingsmönster, stereotyp rollmönster, språk och stil (se punkten nedan)
- språk och stil (i barnböcker): alltför förenklat språk, väntar sig

17. Helsing. *Tankar om barnlitteraturen*. 26

18. *Barnspåret*. 50

19. Idag används inte termen skräplitteratur så ofta som på 1980-talet. Termen verkar dock ge många bibliotekarier associationer till samma slags böcker. I brist på en bättre definition används hädanefter begreppet skräplitteratur i uppsatsen om litteratur vars kvalitet kan diskuteras.

20. *Skräplitteratur för barn och tonåringar?* 1. *Barnböcker*. (Lund: 1987) 11-13

omogen läsare, övertydlighet, imitation av småbarnsspråk, slangbetonat språk.²¹

2.1.3.4 *Arbetsmetoder*

Något som skiljer vuxenavdelningen och barnavdelningen på ett bibliotek åt är synen på användarna. Vuxenavdelningen arbetar mest med individen, medan barnavdelningen i allmänhet främst ser gruppverksamheten som viktigast. Jämfört med vuxenavdelningen ägnar sig barnavdelningen mer åt folkbildning än service.²²

En viktig uppgift barnavdelningen har, som även gäller på vuxenavdelningen, är den pedagogiska uppgiften. Om barnen lär sig använda biblioteket själva kan det senare komma att avlasta vuxenavdelningen då barnen som vuxna till stor del själva kan sköta enklare ärenden.²³

Hur barnen bemöts i biblioteket är viktigt att tänka på som personal, särskilt som barnbibliotekarie. Bemötandet kan påverka förtroendet till biblioteket som sådant, men även attityden till litteratur och läsning. En del bibliotek tar inte barnen på riktigt allvar; på vissa bibliotek får barn inte reservera böcker med hänvisning till för mycket arbete för personalen. Arbetet med barn måste få ta den tid som krävs, inte för att de kan vara presumtiva låntagare utan för att de är barn.²⁴ Positiva biblioteksminnen som barn medför förhoppningsvis att personen återkommer till biblioteket även som vuxen.²⁵

Det finns några verksamhetsformer som är utmärkande för en barnavdelning. Det är sagostunder eller sagoklubbar, bokprat, aktiviteter för att främja läsandet t. ex »sommarboken« och bok- och biblioteksinformation till andra vuxna som har barn i sin omgivning, på jobbet eller hemma. Som några mer ingående exempel tas bokpratet och sagostunden upp.

Bokprat utgör ett tydligt exempel på barnbibliotekariens aktiva förmedlingsmetoder. Det är ett tillfälle att sprida läs- och bibliotekslust, genom att dela med sig av en upplevelse. Genom bokpratet får barnen se vad biblioteket har att erbjuda i form av upplevelser och genom bokprataren får barnbiblioteket ett ansikte. Bokprataren kan också hjälpa till att ge boken en identitet då barnen senare kanske minns den som »boken bibliotekarien berättade om«. Bokprat behöver inte bara äga rum i biblioteket utan kan

21. Ibid., 25-34

22. *Barnspåret*. 37

23. Ibid., 45

24. *Passa upp, passa, passa vidare?* 54-55

25. *Barnspåret*. 45

förekomma i t.ex skolor och inför vuxna som arbetar med barn. Bokpratet behöver inte bara äga rum inför barn, utan kan även användas på exempelvis föräldramöten.²⁶

Sagostunder är ytterligare en aktiv förmedlingsmetod och mycket speciell för barnavdelningen. För att kunna använda böcker och få lust att göra det behöver barn få dem levandegjorda för sig. Det är vad som sker vid sagostunden. Sagostunden ger en gemensam upplevelse och den lär barnen hur en berättelse byggs upp. Detta kan bidra till att ge barnen en förförståelse när det gäller läsning av litteratur i allmänhet.²⁷ Ytterligare en effekt av sagoläsning kan vara att fantasin stimuleras och tanke- och associationsförmågan övas upp.²⁸

2.1.4 Sammanfattning

Fr o m 1960-talet har barnbiblioteken varit en viktig del av folkbiblioteket. I mitten av det här decenniet fördes en mycket kritisk debatt om den kultur och litteratur som erbjöds barnen. Debatten blev en av faktorerna som bidrog till att barnbiblioteksverksamheten blomstrade under de följande femton åren. Till följd av den ekonomiska krisen på slutet av 80-talet och början av 90-talet var det dock bl. a. barnverksamheterna i kommunerna som drabbades mycket hårt.

Målsättningarna med barnbiblioteksverksamhet är bl. a. att nå alla barn, även de som inte själva tar sig till biblioteket. För att klara det måste bibliotekarien samarbeta med olika organisationer som arbetar med barn. 1984 fick biblioteken av Folkbiblioteksutredningen två uppgifter: kulturuppgiften, att ansvara för böcker och läsning, samt informationsuppgiften, att medverka till att minska kunskapsklyftorna. Detta styrdokument gäller fortfarande för biblioteken.

Medieförvärv på bibliotek är inte enkelt. De åsikter i frågan som finns är tid- och rumsstyrda och behöver omvärderas med jämna mellanrum. De kvaliteter som oftast kommit upp till diskussion har inte varit de litterära utan de moraliska. Skräplitteratur kritiserar för att ge en skev bild av verkligheten.

En viktig uppgift på barnbibliotek är att lära barnen att använda biblioteket. Ett bra bemötande är viktig; positiva minnen från barndomens biblioteksbesök leder förhoppningsvis till fortsatt besök på biblioteket som vuxen. På vuxenavdelningen ser persona-

26. *Ibid.*, 93-96

27. *Ibid.*, 105-108

28. *Barn i bibliotek*. 60

len låntagarna främst som individer medan personalen på barnavdelningen även lägger stor vikt vid gruppverksamheten. Två exempel på gruppverksamhet som är utmärkande för barnbibliotek är de traditionella bokpratet och sagostunderna.

2.2 Litteratur om barn och sjukhusbibliotek

Att finna bakgrundsmaterial om barn och sjukhusbibliotek var inte lätt eftersom det inte finns mycket skrivet om sjukhusbibliotek överhuvudtaget. I det lilla som finns om sjukhusbibliotek ägnas på sin höjd något kapitel åt bibliotekets barnavdelning. Sådana böcker har därför främst använts för att beskriva sjukhusbibliotek i allmänhet. Det är ändå i denna kontext Biblioteket Bokskogen bedriver sin verksamhet. Från en bok som handlar om barn på sjukhus i allmänhet, har lite material kunnat användas. Av de tidskriftsartiklar som påträffats har artikelförfattare som har eller har haft någon anknytning till Biblioteket Bokskogens föregångare, biblioteket på S:t Görans sjukhus, utgjort hälften.

Det som utmärker materialet i det här kapitlet är dess höga ålder. Det senaste något skrivit om barn och sjukhusbibliotek publicerades 1984, och det var en artikel skriven av barnbibliotekarier. Senast en myndighet skrev något om barn och sjukhusbibliotek var 1979, då en bok som berörde barn på sjukhus även berörde sjukhusbiblioteket. Det betyder att bakgrundsmaterialet till den här delen av uppsatsen är mellan 16 och 25 år gammalt.

Det går att finna en del utländska artiklar, mestadels från Nordamerika och Brittiska öarna, som handlar om biblioteksservice till barn på sjukhus. Eftersom verksamheten i andra länder till största delen skiljer sig så från hur det är i Sverige har det inte känts relevant att beröra den i uppsatsen. På många sjukhus bedrivs den lilla biblioteksverksamhet som finns av volunteers, frivilliga. Verksamheten består ofta av att de frivilliga går bokvagnsrundor på avdelningarna. Böckerna som lånas ut är donationer. På vissa platser finns en biblioteksverksamhet som liknar den i Sverige, med utbildad personal men ofta med mycket knappa resurser. Det verkar dock vara mer utbrett att det är frivilliga som sköter biblioteksverksamheten.

2.2.1 Sjukhusbibliotekshistoria

Tillsammans med några få undantag i Norge, Danmark och Storbritannien är Sverige unikt i världen med sina integrerade sjukhusbibliotek. Ännu mer unikt är att i Sverige fanns patientbibliotek före de medicinska; i resten av världen har det för det mesta varit tvärt om.²⁹

De första biblioteken som var till för sjukhusets patienter uppstod på 1920-talet genom frivilliga insatser. Om det kommunala folkbiblioteket hade åtagit sig att sköta biblioteksverksamheten, kom statsbidraget till sjukhusbiblioteken att från och med 1930 utbetalas till kommunen. Det är detta samarbete mellan kommunala folkbibliotek och sjukhus som än i dag är den vanligaste organisationsformen för de allmänna sjukhusbiblioteken. Idag bekostas sjukhusbiblioteken av sjukhusets huvudman, som vanligtvis är landstinget, och kommunen tillsammans.³⁰

2.2.2 Målsättning för biblioteksverksamhet vid sjukhus

Kulturrådets rapport *Sjukhusbibliotek* tillkom som ett svar på behovet av en generell rapport om sådan biblioteksverksamhet. I den står att biblioteksverksamheten vid sjukhus ska ses som en del av den samlade folkbiblioteksverksamheten. Till följd av de annorlunda förutsättningar som finns på ett sjukhus innebär det dock skillnader i exempelvis målsättningen.

I större utsträckning än folkbiblioteken bör sjukhusbiblioteken ses som en resurs för:

- aktivering
- meningsfull förströelse
- kontakt med omvärlden.³¹

I en rapport från Spri (Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut), *Bibliotek på sjukhus*, sägs att biblioteksverksamheten på sjukhus ska ses som en del av vårdarbetet och målen för omvårdnadsarbetet bl. a. ska vara »att tillfredsställa patientens behov av psykiskt och socialt välbefinnande, att bevara patientens personliga integritet i vårdsituationen samt att motverka passivisering och apati«.³²

29. Sewall, Lena. »Development of hospital libraries in Sweden«. *Scandinavian Public Library Quarterly* 1 (1990) 14-15

30. *Sjukhusbibliotek. En översyn av de allmänna bibliotekens verksamhet, organisation och arbetsformer*, (Lund: 1976) 11-12

31. *Ibid.*, 29-30

32. *Bibliotek på sjukhus. Planering och användning av lokaler*. (Stockholm: 1982)

2.2.3 Barn och sjukhusbibliotek i rapporter

I rapporten *Sjukhusbibliotek* från Kulturrådet står att det ska tas särskild hänsyn till barnens behov då de möter sjukhusbiblioteket.³³ Utöver den meningen ägnar rapporten ingen mer uppmärksamhet åt barnen på sjukhuset och deras kontakt med biblioteket.

1979 kom en rapport av mer detaljerat slag, *Barn på sjukhus. Lekterapi, bibliotek och skola*.³⁴ Den var utarbetad av en projektgrupp från Socialstyrelsen som vägledning främst i frågor rörande barns sjukhusmiljö. Även biblioteksverksamheten nämndes och det påpekades att det i vuxenbiblioteket skulle finnas utrymme för ett barnbibliotek eller barnhörna. Där skulle det finnas litteratur och tidningar för att täcka behoven hos alla åldrar. Boken poängterar särskilt att personalen ska tänka på att det finns invandrabarn på sjukhusen och att deras behov också måste tillgodoses. Biblioteket bör hålla tillgodo med kassetter och bandspelare då erfarenhet talar för att musik- och sagobehovet ökar vid längre sjukhusvistelse. I rapporten framkommer att bibliotekets viktigaste verksamhet äger rum på vårdavdelningarna under bokvagnsrundorna eftersom personalen då ger service även åt de barn som inte kan ta sig till biblioteket. Biblioteket skall även lägga ut böcker i t.ex. väntrum. Om bibliotekets placering sägs att det bör ligga centralt och ha nära till hissar. Rymliga lokaler är ett krav då barnen kanske ligger i säng eller sitter i rullstol.

2.2.4 Sjukhusbiblioteksverksamhet riktad mot barn

Som nämnts förut finns inte mycket skrivet om barn och sjukhusbibliotek. Förutom nedanstående artiklar finns en bok av Lena Sewall, som skrivit en del om sjukhusbibliotek i allmänhet. Boken heter *Bibliotek på sjukhus. Om böcker, konst och musik i vårdsituationen*.³⁵ Ett av kapitlen handlar om just barn och sjukhusbiblioteket. Författaren, Veit G:son Berg, som var bibliotekarie på S:t Görans barnsjukhus, tar upp saker att tänka på om ett sjukhusbibliotek för barn ska startas upp. Han pekar på lokalen, personalen, materialet, utlåningsarbetet, program och samarbete. Det verkar som om det kapitlet ligger till grund för Socialstyrelsens rapport *Barn på sjukhus. Lekterapi, bibliotek och skola* (se kapitel 2.3.3) då ungefär samma saker behandlas.

33. *Sjukhusbibliotek*. 31

34. *Barn på sjukhus. Lekterapi, bibliotek och skola*. (Stockholm: 1979)

35. Sewall, Lena. *Bibliotek på sjukhus. Om böcker, konst och musik i vårdsituation*. (Lund: 1976)

I *Utökad barnbiblioteksverksamhet på sjukhus*³⁶ berättar barnbibliotekarien Eva Boberg på Sjukhusbiblioteket i Vänersborg om hur en omfördelning av resurser medförde att en relativt stor del av dessa satsades på barnen. Till grund för prioriteringen låg bl. a. kunskapen om hur barn reagerar då de vistas på sjukhus (se kapitel 2.3.5). Tillsammans med lekterapi beslutade bibliotekarien att gå runt med en bokvagn bland alla barn upp till 15 år. På vagnen skulle det finnas barnböcker, kassetter och bandspelare. Antalet gånger barnavdelningen besöktes utökades, från en gång i veckan till fyra gånger i veckan, eftersom de korta vårdtiderna gjorde att alla barn inte kom i kontakt med bokvagnen annars. Genom att locka föräldrarna att vara med och välja en högläsningbok kan följderna bli att de för egen del ber om litteratur, t. ex fakta om barnets sjukdom. Utöver bokronderna anordnade biblioteket sago-stund en gång i veckan och någon enstaka gång visades film som lånats från folkbiblioteket.

En bibliotekarie och en lekterapeut på Borås lasarett skriver i artikeln *Lekterapeuter och vårdpersonal – bibliotekets förlängda arm*³⁷ om de erfarenheter de fått av samarbetet mellan barnbiblioteks-personalen på lasarettsbiblioteket, lekterapeuter och vårdpersonal. En bibliotekarie och en kanslist gick bokvagnsrond en gång i veckan; en rond som började hos lekterapi där de tillsammans med vårdpersonal gick igenom de inlagda barnens ålder och eventuella intressen. Servicen till barnen på lasarettet bestod i att de fick låna böcker samt att personalen ställde ut böcker på barnens rum. Lekterapi-personalen hann lära känna barnen bättre än bibliotekarien. Då bokvagnen bara kom en gång i veckan hann inte alla barn få besök av den, men dessa barn fick då hjälp av lekterapi-personalen att låna böcker. Det var också lekterapeuterna som stod för filmvisning en gång i veckan. Den barnverksamhet som ägde rum i bibliotekets lokaler var musikstunder med en utbildad musiklärare en gång i veckan. En annan samarbetspartner var sjukhusskolan, i vilkens lokaler biblioteket hade bredvidläsningsböcker. Biblioteket hade regelbundet s. k. barnboksträffar då det bjöd in personalen som arbetade med barn för att informera om nyinkomna barnböcker. Med en till två månaders mellanrum hölls tematräffar då bibliotekarien pratade lite mer ingående om ett visst ämnet eller viss kategori böcker.

Föregångaren till barnsjukhusbiblioteket som är med i undersökningen i uppsatsen fanns på S:t Görans barnsjukhus i Stock-

36. Boberg, Eva. »Utökad barnbiblioteksverksamhet på sjukhus«. *Biblioteksbladet* 7-8 (1981): 138-139

37. Jansson Gerd, och I. Almroth. »Lekterapeuter och vårdpersonal bibliotekets förlängda arm«. *Biblioteksbladet* 6 (1983)

holm. I *The Childrens library an important part of the Children's hospital*³⁸ beskrivs den biblioteksverksamheten som bedrevs där mellan 1973 och 1998. Bibliotekets höga standard berodde på sjukhusledningens inställning att biblioteket var inredningen kunde biblioteket tas i bruk och i lokalen kunde både säng och rullstol få plats. I nära anslutning till biblioteket fanns skola och lekterapi. Mediautbudet bestod av böcker, tidningar och tidskrifter, det mesta till för barn men det fanns även litteratur för föräldrar och personal. Ca en femtedel av beståndet var på andra språk än svenska då många patienter kom från andra länder. Det biblioteket lånade ut var kassetband och bandspelare, böcker och tidningar, diabildssagor och posters till avdelningarna att sätta på väggarna. Varje avdelning besöktes en gång per vecka med bokvagnen. Bibliotekarien gick med bokvagnen och assistenten gick med vagnen som innehöll AV-media. Utöver det var biblioteket öppet två timmar varje vardag. Bokdepositioner fanns i varje väntrum och på alla avdelningar. En gång i veckan visades film, främst för de yngre barnen, i biblioteket. Någon gång per månad hölls filmvisning för något äldre barn. I artikeln efterlyste författarna apropå Kulturrådets studie *Sjukhusbibliotek* (se kaptiel 2.3.2) att något liknande skrevs med hänsyn till barn, då rapporten inte riktigt kunde överföras direkt till sjukhusbiblioteksverksamhet för barn. Idag, 16 år efter artikeln skrevs, har det fortfarande inte skrivits någon rapport om barn och sjukhusbibliotek.

Vilka är då de särskilda förutsättningar som påverkar bibliotekarierna på ett barnsjukhusbibliotek? Vad händer med barn då de hamnar på sjukhus och hur inverkar det på kontakten med sjukhusbiblioteket? Här följer en bakgrund.

2.2.5 Barn på sjukhus

I Socialstyrelsens broschyr *Små och stora på sjukhus* menar författaren för att små barn ska kunna utveckla känslomässig trygghet är det viktigt med stabilitet och kontinuitet i livet. Barnets trygghetsbehov ökar då det är sjukt eftersom det är en obekant och otrygg situation. Hur barnet reagerar på en vistelse på sjukhus varierar, men säkert är att barn under 4–5 år kan få svåra psykiska reaktioner om de måste vara från föräldrarna. Ända upp till 8–10 års ålder är det inte ovanligt att barn tror att de bestraffats med sjukdomen och separationen från föräldrarna till följd av något de tänkt eller

38. Jacobson, Lisbeth, S. Nordqvist och E. Stenberg-Lundin. »The Children's library an important part of the Children's hospital«. *Scandinavian Public Library Quarterly* 1. (1984) 2-4

gjort. Därför rekommenderas idag föräldrar att vistas tillsammans med barnet på sjukhuset så stor utsträckning som möjligt.³⁹

I en psykologiexamenuppsats, *Barnet och sjukhuset. En deskriptiv studie av faktorer som påverkar barns upplevelser av sjukhusvistelser*, pekar författarna Leif Mårtensson och Eva Nihle på att hos barn utvecklas tidsbegreppet långsamt; undersökningar visar att det är fullt utvecklat tidigast i skolåldern. Det betyder att för ett litet barn kan timmar kännas som dagar och tvärt om. De kan inte heller se att en händelse kan ha en övergående karaktär, t. ex att en sjukhusvistelse inte varar för evigt. Små barn lever helt enkelt här och nu. Om ett barn måste tillbringa en längre tid på sjukhus är det viktigt att det får någon sorts sysselsättning. Stimulansen behövs för att barnet inte skall regrediera i utvecklingen.⁴⁰

2.2.6 Sjuka barn och litteratur

Barn som är sjuka läser till stor del samma sorts litteratur som friska barn, men det finns vissa skillnader. Många barn som kommer till ett vanligt bibliotek har oftast någon sorts bokvana, men till sjukhuset kommer alla slags barn. Det här är något att ta hänsyn till i bokinköpet då sjukhusbiblioteket även når barn som inte läser alls eller som mest läser s. k. skräplitteratur. Biblioteket kanske får köpa in böcker som en vanlig barnbiblioteksavdelning aldrig skulle köpa. En annan faktor att tänka på är att barn som vistas på sjukhus ofta regredierar i sin utveckling. Översatt till bokläsning innebär det att sjuka barn upp till mellanstadiet ofta läser böcker som de läste då de var yngre. Om barnen närmar sig slukaråldern (9–12 år) då de tas in på sjukhus dras de där till bilderböcker och småbarnsböcker. Äldre barn läser samma sorts böcker som i vanliga fall, men många väljer lite mer lättlästa böcker än vanligt. Serier och s. k. skräplitteratur kan hos dem ibland vara enda möjligheten att locka dem till läsning överhuvudtaget.⁴¹

Med tanke på att barnen kan regrediera vid bokval är det viktigt att bibliotekarien inte har förutfattade meningar om vad barn i en viss ålder läser, utan är lyhörd för barnets eget önskemål. Det finns en trygghet för barnet i att återgå till något som det känner väl igen. Som ett led i trygghetsskapandet är det vanligt att barnen vill låna samma böcker de har hemma och lyssna på de kassettband som de lyssnar på hemma.⁴²

39. *Små och stora på sjukhus*. (Stockholm: 1978) 9, 13

40. Mårtensson, Leif och E. Nihle. *Barnet och sjukhuset. En deskriptiv studie av faktorer som påverkar barns upplevelser av sjukhusvistelser*. (1976) 8, 27

41. Sewall. *Bibliotek på sjukhus*. 59-60

42. Jacobson, Lisbeth, S. Nordqvist och E. Stenberg-Lundin. »Children in hospital«. *Scandinavian Public Library Quarterly* 4. (1981) 141

Böcker som har stor efterfrågan är de som handlar om sport, fordon, hundar och hästar. Men även sysselsättningsböcker och lättlästa faktaböcker är populära. Bilderböcker är något biblioteket kan ha hur många som helst av.⁴³ En bokgenre som är särskilt viktig på sjukhusbibliotek är böcker om barn på sjukhus, utbudet är inte stort. Böcker om barn på sjukhus kan vara ett sätt för de sjuka barnen att bearbeta sina egna upplevelser och få hjälp att sätta ord på vad som händer med dem. En annan viktig bokkategori är litteratur på invandrabarnens modersmål. Bristande språkkunskaper försvårar ofta för lekterapi och då kan böcker på invandrabarnens språk få en väldigt viktig funktion.⁴⁴

2.2.7 Bibliotekets roll för barn på sjukhus

Det är traumatiskt för ett barn att ryckas bort från sin vardagliga tillvaro med familj och vänner omkring sig till att läggas i en sjukhussäng, om så bara för några dagar. De negativa effekterna av en sjukhusvistelse kan kanske lindras en aning av t. ex biblioteket. Många barn går till biblioteket till vardags och ett bibliotek på sjukhuset kan bli ett sätt att hålla kontakt med den vanliga tillvaron då barnet är frisk.⁴⁵

Att lyssna på välbekanta sagor och sånger och välbekant musik kan vara ett sätt för barnen att bearbeta känslor och upplevelser på under sjukhusvistelsen. De kan då få associationer till sitt vanliga liv och kanske bättre uthärda vistelsen på sjukhuset. Bibliotekslokalen kan komma att fungera som en neutral, avslappnad plats för barnet då det får lämna sin avdelning och möta människor som inte främst ser det som en patient. För de barn som är lite äldre och inte känner sig hemma på lekterapi kan biblioteket vara en viktig plats att bara få vara på.⁴⁶

2.2.8 Sammanfattning

Biblioteksverksamhet vid sjukhus ska ses som en del av övrig folkbiblioteksverksamhet och en del av terapi. Målsättningen blir dock annorlunda p. g. a. användarnas situation. Bibliotekets verksamhet ska även ses som en del av vårdarbetet. Socialstyrelsen fastslår i en rapport från 1979 att det som en del av vuxenbiblioteket på sjukhus även ska finnas en barnavdelning. Sedan rapporten kom ut har myndigheterna inte ägnat någon mer uppmärksamhet åt biblioteksverksamhet av det slaget.

43. Sewall. *Bibliotek på sjukhus*. 60

44. Boberg. *Utökad barnbiblioteksverksamhet på sjukhus*. 138

45. Sewall. *Bibliotek på sjukhus*. 56

46. Jacobson, Lisbeth, S. Nordqvist och E. Stenberg-Lundin. *The Children's library an important part of the Children's hospital*. 141

I de få artiklar som finns skrivna om konkret barnbiblioteksverksamhet på sjukhus framgår att bibliotekspersonalen går bokvagnsrundor minst en gång i veckan. Verksamhet utöver detta verkar förekomma mer sporadiskt. Förutom att låna ut media under rundorna med bokvagnen ställer biblioteket ut böcker på de olika avdelningarna och i väntrum. Både i rapporten från Socialstyrelsen och i några av artiklarna nämns vikten av att tänka extra på invandrarbarnen på sjukhus.

Små barn är mycket känsliga för saker som stör deras rutiner, som t. ex att hamna på sjukhus. Det är viktigt att föräldrarna är med vid en sjukhusvistelse då trygghetsbehovet ökar vid både sjukdom och sjukhusvistelse. När barn är på sjukhus är det viktigt att det får sysselsättning för att inte regrediera i utvecklingen. Här kan biblioteket spela en viktig roll.

Personalen på ett barnsjukhusbibliotek träffar många som är läsovana eller sådana som aldrig varit på biblioteket. Det faktumet samt att många barn vid sjukdom regredierar och börjar läsa böcker de läste vid yngre ålder påverkar mediautbudet. Serier, bilderböcker, sysselsättningsböcker och tunna faktaböcker är mycket populära bland barn på sjukhus. Det är också viktigt att det finns böcker om barn på sjukhus samt många böcker på andra språk än svenska.

Då ett barn ligger på sjukhus kan biblioteket erbjuda distraktion, ge trygghet genom att det kan få läsa eller lyssna på något välkänt som finns hemma. Biblioteket kan också vara en plats att bara få vara på och ta det lugnt i.

3

BESKRIVNING AV BIBLIOTEKEN I UNDERSÖKNINGEN

3.1 Biblioteket Bokskogen⁴⁷

3.1.1 Bakgrund och förebilder

Från 1973 har det på S:t Görans barnsjukhus i Stockholm funnits ett bibliotek som till följd av klientelet på sjukhuset har kunnat kallas barnsjukhusbibliotek. 1998 slogs verksamheterna för barnsjukvården som bedrevs på S:t Görans barnsjukhus, Danderyds sjukhus och Karolinska sjukhuset samman. Verksamheterna flyttade in i en ny byggnad på Karolinska sjukhusets område. Det nya barncentret fick namnet Astrid Lindgrens Barnsjukhus och inom ramen för det skapades Biblioteket Bokskogen, som är en vidareutveckling av det bibliotek som fanns på S:t Görans barnsjukhus.

3.1.2 Astrid Lindgrens Barnsjukhus

Tanken bakom det nya sjukhuset är att centrera resurserna i Stor-Stockholmsområdet för forskning, utbildning och sjukvård inom pediatriken till en enda plats som byggts och utformats enbart för det syftet. Patienten och hans eller hennes familj ska få det bättre genom att istället för att slussa runt individen mellan olika kliniker har sjukhuset samlat vårdpersonal och teknik runt barnen. Ledningen har tänkt mycket på miljön och låtit färger, konst, inredning och leksaker skapa en miljö mer lik den i hemmet än på ett sjukhus. Enligt sjukhusledningen är motiveringen till att sjukhuset uppkallats efter Astrid Lindgren att »Astrid Lindgren och hennes värld står för fantasi, värme och kärlek, respekt och fram-

47. Materialet till kapitlet om Biblioteket Bokskogen är, då noter inte säger annat, hämtat från: Intervjuer med bibliotekspersonalen från 1999 och 2000; Biblioteket Bokskogen Astrid Lindgrens Barnsjukhus. *Verksamhetsberättelse 1999*; Karolinska Sjukhuset. *Astrid Lindgrens Barnsjukhus*.

tidshopp. Det är i den gemenskapen vi vill arbeta på vårt barnsjukhus och det är så vi vill att sjukhuset ska fungera, i stort som smått.«⁴⁸

Barnsjukhuset har 180 vårdplatser och under 1999 producerades 10 506 vårdtillfällen inom slutenvården och 132 200 öppenvårdsbesök. Medelvårdtiden var 4,7 dygn.⁴⁹

3.1.3 Förändringar i och med flytten

På S:t Görans barnsjukhus:

- Lokalen låg på ett plan under entréplan, vilket gjorde att många missade bibliotekets existens.
- Personalen bestod av 1,25 bibliotekarier och 0,87 biblioteksassistent.
- Biblioteket hade öppet 10,5 timmar i veckan.
- Plats i sjukhusorganisationen: biblioteket stod helt utanför.

På Astrid Lindgrens Barnsjukhus:

- Lokalen ligger rakt ovanför huvudentrén, vägg-i-vägg med skolan och nära lekterapin.
- Personalen består av 2,30 bibliotekarier och 0,75 biblioteksassistent.
- Biblioteket har öppet 36,5 timmar i veckan.
- Plats i sjukhusorganisationen: biblioteket tillhör ett av de 12 programmen som en naturlig del av sjukhuset (se kapitel 3.1.4.1).

3.1.4 Organisation

Biblioteket Bokskogen har två huvudmän: landstinget i form av Astrid Lindgrens Barnsjukhus som står för ekonomin och kommunen i form av Stockholms stadsbibliotek, SSB, som administrerar biblioteket.

3.1.4.1 Astrid Lindgrens Barnsjukhus

Biblioteket tillhör tillsammans med bl. a. lekterapi, skola och sjukgymnastiken, neuropediatrikprogrammet⁵⁰, ett av sjukhusets tolv program. Det som personalen tycker är positivt med att höra till ett av programmen är att den får ta del av föreläsningar och möten som sjukhuset arrangerar samt att övrig sjukhuspersonal vet att biblioteket finns. Enligt personalen är baksidan att det administrativa arbetet ökat, likaså arbetsbördan.

48. Stiftelsen för Astrid Lindgrens Barnsjukhus. *Välkommen till Astrid Lindgrens Barnsjukhus*

49. Ibid.

50. I begreppet neuropediatrik ryms en betydande sociopsykologisk del med stöd till patient, familj och omgivning.

I avtalet mellan Stockholms stad och Astrid Lindgrens Barnsjukhus står att biblioteksservicen ska motsvara den som finns i stadens egna stadsdelsbibliotek. Den måste dock anpassas till de särskilda förhållanden som gäller för barnverksamhet på sjukhus. Biblioteksverksamheten ses av barnsjukhuset som en del av omvårdnaden och är en service till patienter, anhöriga och personal.

3.1.4.2 *Stockholms stadsbibliotek*

Förutom att biblioteket tillhör Astrid Lindgrens Barnsjukhus är det också en filial till Stockholms stadsbibliotek, SSB. Det är stadsbiblioteket som har anställningsansvaret för personalen och barnsjukhusbiblioteket sorterar under Enheten för uppsökande verksamhet tillsammans med bl. a. tio andra sjukhusbibliotek i Stockholms stad. Fördelar personalen ser med att vara filial är t.ex. att de får ta del av utbildning och de får tillgång till SSB:s katalog. Biblioteket Bokskogen har därför möjlighet att låna in av Stadsbibliotekets stora mediebestånd och det förekommer en del medieutbyte mellan de olika sjukhusbiblioteken i Stockholm. Då Tal- och punktskriftsbiblioteket och Internationella Biblioteket också hör till SSB står även bestånden på dessa bibliotek till Biblioteket Bokskogens förfogande.

3.1.5 Målsättning

Biblioteket Bokskogen har sedan länge den övergripande målsättningen för alla sjukhusbiblioteken som sitt styrdokument. Enligt det är syftet med biblioteksverksamheten:

- att ge meningsfull sysselsättning och förströelse
- att upprätthålla intresset för omvärlden
- att bryta patienters isolering
- att nå grupper som normalt inte använder sig av biblioteket.⁵¹

Omvandlat i praktiken betyder det enligt Biblioteket Bokskogen att biblioteket ska vara öppet större delen av dagen och att bokvagnen och kassettvagnen ska besöka varje avdelning två gånger per vecka. Utöver det ska det finnas depositioner med böcker för alla åldrar och på så många språk som möjligt i väntrum och på avdelningarnas dagrum. Enligt filialchefen ska »biblioteket [...] utgöra en oas för föräldrar och barn att söka sig till för information, stimulans och avkoppling.«⁵²

Verksamhetsplanen och målsättningen skrivs centralt för Enheten för uppsökande verksamhet. Då olika representanter för de

⁵¹. Biblioteket Bokskogen. *Barnbiblioteket. Målsättning*.

⁵². Ibid.

olika delarna i Enheten för uppsökande verksamhet träffas diskuteras ibland målsättningen och på vilket sätt den ska uppnås. Den är inte statisk och omöjlig att påverka. Det verkar dock som att det främst är delmål eller effektmål som diskuteras. Den övergripande målsättningen är den samma sedan länge.

3.1.6 Målgrupp

Bibliotekets målgrupp är i första hand de barn mellan 0–18 år som vistas på sjukhuset, men även deras föräldrar, andra anhöriga och sjukhuspersonalen.

För att få en tydligare bild av vilka slags barn och unga som ingår i målgruppen följer en kort redogörelse över sjukhusets klientel och upptagningsområde:

Astrid Lindgrens Barnsjukhus har avdelningar för alla slags sjukdomar och sjukdomstillstånd. Den statistiska vårdtiden är fyra dagar, men många ligger inne länge. Sjukhusets upptagningsområde är hela Stockholms län, men vid särskilda komplikationer kommer barn från hela Sverige. Ibland tar sjukhuset även emot barn från andra länder. Sjukhuset är specialistsjukhus för Gotland, Småland, Södermanland och Östergötland inom vissa vårdriktningar.

3.1.7 Lokalen

Bibliotekslokalen ligger rakt ovanför sjukhusets huvudentré och har en mycket påkostad inredning tack vare donationer. Utsmyckningen har skapats av en scenograf, Anne-Marie Broms. Direkt innanför bibliotekets dörr finns informationsdisken och då man tittar längre in i rummet förstår man varifrån biblioteket fått sitt namn. Bibliotekslokalen är full av trädstammar som sitter mot väggarna och trädens grenar sträcker sig upp mot taket. Ett av träden har fått naturlig storlek och i det trädet sitter den enda publika datorn, som endast innehåller spel. För att förstärka intrycket av att vara i en skog hänger tyg med tryckta bladmönster i taket. Sedan syftar namnet också till att biblioteket i sig är en skog av böcker. Det mesta av beståndet befinner sig dock inte i lokalen utan finns utställt och utlånat runt om i sjukhuset, eller står på bokvagnarna som bibliotekarierna har med sig då de besöker avdelningarna.

De flesta bokhyllorna står inte mot väggarna utan ute i rummet och är utformade som böcker med ena gaveln som bokrygg. Böck-

erna som bokhyllorna föreställer är t. ex Tomtebobarnen av Elsa Beskow och Ture Sventon av Åke Holmberg. Rummets ena långsida består av fönster vilket gör att mycket ljus kommer in i lokalen, som har blå väggar och tak.

I ena hörnet av biblioteket finns patientinformationen, fakta om olika sjukdomar i form av häften, tidningar och böcker. Den enda hela väggen är täckt av en stor vågformad, väggfast soffa med stora speglar bakom. Nära soffan ligger ett rum som är utformat som en flygkabin med äkta SAS-fåtöljer. Tanken är att tonåringar ska få lyssna på musik i rummet, och då det kan avgränsas med ett draperi ger det möjlighet till avskildhet för den som vill. För de mindre barnen finns flugsvampsstolar utspridda i lokalen att sitta på, för de vuxna finns för närvarande väldigt få sittmöjligheter. Inom en snar framtid kommer det dock att åtgärdas då biblioteket just fått pengar till att inreda en liten del av biblioteket till läshörna för vuxna.

3.2 Eslövs stadsbibliotek⁵³

3.2.1 Eslövs kommun

I Eslövs kommun fanns i juni 2000 drygt 28 000 invånare; ca 16 000 bodde i huvudorten. 1998 fanns det ca 7 500 barn och ungdomar i åldern 0–18 år. Barn i åldern 0–6 år var den största åldersgruppen, ca 2 500.

3.2.2 Biblioteket och dess organisation

Stadsbibliotek ligger centralt i Eslöv. Den 16 september 2000 invigdes det nya biblioteket. Det är den gamla biograflokalen Palladium som blivit om- och tillbyggd. Biblioteket tillhör kulturförvaltningen, som det sedan länge delar lokal med; kultursekreteraren och kulturassistenterna räknas nästan som en del av bibliotekspersonalen (se kapitel 3.2.3). Eslövs stadsbibliotek har fem filialer varav tre är integrerade med skolbibliotek. Det finns även ett gymnasiebibliotek och ett renodlat skolbibliotek. Ytterligare ett integrerat bibliotek håller för närvarande på att byggas. Huvudbiblioteket har öppet 48 timmar i veckan. Bibliotekspersonalen arbetar i arbetslag, både inom vuxen- och barnavdelningen och tvärs över avdelningsgränserna. På barn- och ungdomsavdelningen finns två bibliotekarier som delar på 1,75 tjänster.

53. Materialet till kapitlet kommer ifrån intervjuerna med barnbibliotekarierna på Eslövs stadsbibliotek; *Välkommen till Eslöv*, www.eslov.se 2000-09-12.

3.2.3 Samarbetet med kulturförvaltningen

Sedan många år tillbaka sköts planeringen och genomförandet av bibliotekets programverksamhet av någon på kulturförvaltningen. För tillfället är det kultursekreteraren och de två kulturassistenterna som står för programverksamheten. Som nämnts ser bibliotekarierna dem nästan som bibliotekspersonal. Den ena kulturassistenten ansvarar för programverksamheten för barn 0–10 år, den andra sköter 10–15 åringarnas program och kultursekreteraren har hand om program för gymnasieelever och uppåt. En gång per vecka brukar de tre och barnbibliotekarierna träffas för att prata om det som är aktuellt.

3.2.4 Förändringar i och med flytten

Före flytten

- Barn- och ungdomsavdelningen låg helt avskilt från det övriga biblioteket då det fanns nere i källaren.
 - Det fanns inget sagorum, utan ett område i ett större rum var avskilt till det ändamålet.
 - Det gick att lyssna på CD-skivor och kassetband på barn- och ungdomsavdelningen.
 - Biblioteket hade ingen skriven målsättning för verksamheten.

Efter flytten

- Barn- och ungdomsavdelningen ligger på entréplanet, samma plan som bl. a. vuxenfack.
 - Barnavdelningen har fått ett riktigt sagorum.
 - Det går inte att lyssna på CD-skivor och kassetband på barn- och ungdomsavdelningen.
 - En skriven målsättning håller på att utarbetas.

3.2.5 Målsättning

För tillfället finns ingen skriven målsättning för Eslövs stadsbibliotek. Kulturnämnden håller på att arbeta fram en sådan i skrivandets stund. Svaren på frågan om vilken målsättning barnbiblioteket har blev därför i mångt och mycket subjektiva. Det som framkom var följande: Biblioteket ska tillhandahålla litteratur och annan media till målgruppen; litteraturen och förmedlingen av den är mycket viktig; barn- och ungdomsavdelningen ska fungera som en mötesplats, en slags fredad zon, för barnen och ungdomarna i

kommunen; barnen ska känna sig sedda då de kommer till biblioteket; biblioteket ska vara en positiv plats att komma till, en plats som har mycket att erbjuda.

3.2.6 Målgrupp

Det finns ingen nedtecknad målgrupp och svaren blev lite olika. Barnbibliotekarierna var ense om att målgruppen är alla barn och ungdomar i Eslövs kommun mellan 0–6 år, men främst de som bor i tätorten.

3.2.7 Lokalen

Rakt fram innanför entrédörrarna, men längst bort i lokalen, ligger barn- och ungdomsavdelningen. Lite mer än två av avdelningens väggar består av fönster. Tanken är att barn och vuxna ska ha samma informationsdisk, den ligger alldeles innan man går in på barn- och ungdomsavdelningen. Det finns även en liten informationsdisk inne på avdelningen och den ligger i närheten av utlåningsmaskinen och inom nära räckhåll för de sex publika datorerna. Två av dem har Internet-uppkoppling, två har CD-rom, en har ordbehandling och med den sista kan katalogsökning ske. Bortom facklitteraturen, lite avskilt vid den andra fönsterväggen, ligger tonårshörnan med soffor, bord och stolar. Där har även seriealbumen, lite spel och videofilmer placerats.

Väggarna i lokalen är ljusa och avdelningen får in förhållandevis mycket ljus. I taket innanför ingången till avdelningen finns en hängmatta med gosedjur i, och som på de flesta barnavdelningar hänger även pappersfigurer föreställande figurer ur olika böcker i taket. I den del av avdelningen där bilderböckerna är finns ett mindre bord med små stolar runt. Stolarna föreställer figurer ur Bamse. Inne på avdelningen finns det inte några möjligheter att lyssna på musik eller sagor. De mindre barnen kan låna kassetter och CD-skivor på avdelningen, de äldre får gå upp till övervåningen där all musik finns. Som i många andra barnbibliotek finns ett sagorum, som även här följer trenden att det ska vara lite hemligt. På biblioteket i Eslöv döljer sig sagorummet med mörkblå väggar bakom en bokhylla, som egentligen är en dörr.

4

RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel kommer intervjusvaren att redovisas i samma ordning som frågorna står i intervjumallen. För att underlätta läsandet är svaren indelade enligt de fyra aspekter av biblioteksarbetet som är genomgående i uppsatsen: arbetsmetoder, samarbetspartners, media samt programverksamhet. De frågor som passar att redovisas tillsammans får en egen rubrik och under varje rubrik redovisas först svaren från Biblioteket Bokskogen och sedan svaren från Eslövs stadsbibliotek. Sist följer en sammanfattning av resultatet under varje aspekt.

Genomgående kallas Biblioteket Bokskogen för *barnsjukhusbiblioteket* och barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek för *barnbiblioteket* då orden förekommer i texten. Personalen på båda biblioteken är barnbibliotekarier, men i de fall där det inte är självklart vilket bibliotek som åsyftas betyder *barnbibliotekarie* alltid en bibliotekarie på barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek. Dessa definitioner förekommer även i kapitel 5 och 6.

4.1 Arbetsmetoder

4.1.1 Det viktigaste med arbetet

Biblioteket Bokskogen

En av bibliotekarierna svarar att »ge [barnen] stimulans och göra livet lättare på sjukhuset« är det viktigaste med arbetet. Även om de andra bibliotekarierna inte svarade exakt samma sak kan detta

svar sägas sammanfatta vad de uttryckte med andra ord. En person tycker att ronderna på avdelningen är viktigast. Det är då bibliotekarierna träffar barnen mest. Ronderna är också det enda sättet att nå de barn som är sjukast.

Eslövs stadsbibliotek

Den ena bibliotekarien tycker att det är viktigt att skapa en relation med barnet. Bemötandet ska vara trevligt, så att »barnen får med sig ut i livet att biblioteket är ett trevligt ställe«. Att det är en välkommande plats, ett plats som ger både fakta och läsupplevelse.

Den andra bibliotekarien betonar förmedlingen av litteraturen som det viktigaste med arbetet. Antingen genom att vägleda barnen vid mötet ute i biblioteket, eller vid mer organiserade stunder som bokprat.

4.1.2 Metod och tillvägagångssätt vid användarmötet

Biblioteket Bokskogen

Tillvägagångssättet verkar vara beroende av om det är en vuxen eller ett barn och vilken ålder barnet har. Det handlar om att hitta en kontakt med barnet, och hur det sker beror på barnet. Alla är olika och därför måste bibliotekarien gå på känn och försöka komma underfund med vad barnet kan tänkas vilja ha.

Det framgår att det alltid är barnet som står i fokus vid mötet. Ett gemensamt tillvägagångssätt för bibliotekarierna vid första mötet med ett barn är att bibliotekarien talar om att hon kommer från biblioteket och visar vad som finns att låna. Det är viktigt att ta god tid på sig. Steg två är att försöka ta reda på vad barnet är intresserat av. Att få det att titta på vad som finns, för har barnet bara gjort det brukar de allra flesta hitta något att låna.

Inne på vårdavdelningen är det alltid bibliotekarien som tar initiativet till mötet med barnet, oavsett om barnet är på rummet, i korridoren eller dagrummet. Då barnen kommer till biblioteket hälsar bibliotekarierna på dem, men är sedan mer avvaktande. Alla tycker att det är viktigt att barnen ska kunna komma till biblioteket och bara gå omkring om det är vad de vill. »Ofta kan de behöva vara lite ensamma en stund också [...] för det är så mycket folk runt omkring annars.«

Eslövs stadsbibliotek

Då bibliotekarierna träffar barnen försöker de bemöta dem med öppenhet. Det är viktigt att tänka på att det är barn och inte vuxna man möter. Båda bibliotekarierna tycker att det är viktigt att uppmärksamma barnet vid mötet genom att hälsa på det. Att det blir en dialog. Ett mål är att barnet ska känna sig sett. Samtidigt är det viktigt att vara lyhörd och avvakta om det är vad barnet vill. Men oavsett om en förälder är med eller inte anser båda bibliotekarierna att det är barnet som ska uppmärksammas.

Vem som tar kontakten, barnet eller bibliotekarien, beror på. Den ena bibliotekarien tror sig av naturen vara en sådan som barnet tar mer kontakt med än vice versa. Den andra anser sig använda en slags »smygtaktik« och menar att det brukar framgå tydligt om barnet vill ha hjälp eller inte.

4.1.3 Önskat resultat av mötet med barnet

Biblioteket Bokskogen

Det är inte säkert att barnen bibliotekarierna träffar på avdelningarna lånar några böcker alls och det kan finnas många anledningar det. T.ex att de snart ska åka hem, att de inte orkar, att de är läsovana eller att de är upptagna med något annat. En av bibliotekarierna sade att »vår roll här är inte att väcka läslust utan att göra deras tillvaro på sjukhuset så angenäm som möjligt«. Samma person erkänner dock att det är roligt om barnen lånar något. Men att barnen får veta att biblioteket finns kan vara nog så viktigt. Ett annat svar var att det är viktigast att barnen känner sig sedda i mötet med bibliotekspersonalen. Ytterligare ett svar var att ibland kan det vara viktigare att barnen får se att det finns något att låna än att de lånar något. Ibland märker personalen att barnet behövde något som bröt tristessen, och att bara bläddra i CD-pärmen eller bland böckerna var nog för stunden.

Alla bibliotekarier tycker att det är bra om föräldrarna är aktiva vid kontakten med bibliotekspersonalen. Detta främst för att det påverkar barnens attityd till biblioteket: positiv förälder, positivt barn.

Eslövs stadsbibliotek

Inte heller här verkar lånandet vara ett mål i sig. Den ena bibliotekarien pekade på att det viktiga är att barnen har en positiv

kontakt med biblioteket. Lånandet är något som får ses på sikt. Den andra bibliotekarien talar om mötet mellan barnet och bibliotekarien som det viktiga. Om de vill låna är som en bonus och ofta kan mötet ske dag ett och dag två kommer barnet tillbaka och lånar.

Vilken attityd föräldrarna har anser bibliotekarierna påverkar barnen mycket. Om föräldern är positiv blir barnet genast mycket mer öppet och det underlättar kontakten.

4.1.4 Tillvägagångssätt beroende på ålder (och sjukdom)

Biblioteket Bokskogen

Svaren på frågan om bibliotekarierna agerar olika beroende på barnets ålder blev olika. Allt från ett tydligt ja till att det beror mer på hur barnet är i sig än på dess ålder. För att locka barn från ett år och upp till skolåldern att låna något brukar bibliotekarierna välja ut några böcker att ha som förmedlande länk och intresseväckare då de går in på rummet där barnen ligger. Det tillvägagångssättet fungerar dock bara om det är yngre barn personalen möter. Yngre barn är oftare intresserade av samma slags saker och läser samma slags böcker än äldre barn och ungdomar.

De flesta barn blir nyfikna då den stora bokvagnen kommer in på rummet. Att öppna böckerna och bläddra i dem brukar också väcka intresse. Då det är lite äldre barn på rummet visar bibliotekarien inte några böcker utan försöker istället få veta vilka intressen barnet har och mot bakgrund av det rekommendera någon bok.

Via sjukhusets intranät kan sjukhuspersonalen få listor med namn, ålder, rumsnummer och orsak till sjukhusvistelsen. Listorna använder hela bibliotekspersonalen t.ex för att se veta om något rum inte ska besökas. Andra fördelar är att bibliotekarien med hjälp av listorna kan hälsa barnen vid namn och vet vilket förhållningssätt som är bäst att ha till barnet beroende på sjukdom. Efter rondan måste listorna förstöras då de är sekretessbelagda. Listorna är ofta inaktuella, barn kan ha skrivits ut och in sedan listan trycktes ut, och därför tillfrågas för det mesta personalen på avdelningen innan bibliotekarien påbörjar bokvagnsrundan.

Barnets sjukdom påverkar hur bibliotekarien bemöter det, det är alla i bibliotekspersonalen överens om. Ju sjukare barnet är desto mer lugn och försiktig försöker bibliotekarien vara. Vikten

av lyhördhet blir ännu större än i vanliga fall. Som av bibliotekarierna sade: »man skojar inte med jättesjuka barn«.

Eslövs stadsbibliotek

Den ena bibliotekarien tycker att det är naturligt att prata med barn på olika sätt. Men det betyder inte att småbarn automatiskt betyder barnspråk. Med olika barn pratar bibliotekarien om olika saker, och det är inget som har med åldern att göra. Det viktiga är att vara sig själv. Den andra bibliotekarien tycker att det är viktigast att barnet uppmärksammas och att det är de som kommer med önskemålen. Finns inga önskemål »får man försöka hitt' på nåt«.

4.1.5 Individer eller gruppmedlemmar

Biblioteket Bokskogen

Bibliotekarierna var helt överens om att de ser barnen främst som individer och inte som gruppmedlemmar. Det händer nästan aldrig att bibliotekspersonalen möter barnen i grupp, med undantag av sagostund på prov (se kapitel 4.2.7).

Eslövs stadsbibliotek

Båda bibliotekarierna ser barnen främst som individer. Men individerna bildar grupper och omvänt utkristalliserar sig individerna ur grupperna efter hand. Den ena bibliotekarien tycker sig möta barnen mest i grupp, medan den andra bibliotekarien säger att det är lika mycket grupp- som individmöte. Under skoltid är det mycket gruppverksamhet, men efter skolan kommer barnen dit själva, eller två och två.

4.1.6 Bokprat och sagostunder

Biblioteket Bokskogen

Traditionella bokprat där bibliotekarien inför en grupp berättar om en bok äger aldrig rum på barnsjukhusbiblioteket. Biblioteksassistenten har på prov börjat hålla någon slags sagostund. Vid intervjutillfället hade sagoberättandet endast ägt rum några få gånger och det var svårt att uttala sig om hur det skulle utvecklas. Biblioteksassistenten ser det som en process där hon fortfarande håller på att leta efter en passande form. Det enda som går att säga är att de gånger sagostunder har förekommit var det få barn som

kom, två-tre stycken varje gång. Ibland händer det att barnen ber bibliotekarien läsa en bok för dem när de kommer med bokvagnen eller när barnen kommer till biblioteket. Men det får bli när tillfället bjuds och är inte organiserat. Dock är det sällan ett barn ber om högläsning eftersom det oftast har sina föräldrar med.

Eslövs stadsbibliotek

Eftersom barn- och ungdomsavdelningen i undersökningen finns på ett traditionellt folkbibliotek arrangeras både bokprat och sagostunder på traditionellt vis. Uppskattningsvis har barnbibliotekarierna några bokprat per vecka i biblioteket. Det är alla åldersgrupper som kommer för bokprat, ända upp till högstadiet. Förutom bokpratet i biblioteket har Eslövs kommun ett projekt där barnbibliotekarierna åker ut till några låg- och mellanstadielklasser vars skola inte har något bibliotek. Utöver projektet bokpratar bibliotekarierna i skolorna ca tre gånger per månad. Hur ofta, i vilka skolor och klasser beror på hur angelägna lärarna och eleverna är. Bibliotekarierna har även bokprat på föräldramöten ibland.

Sagostunderna på biblioteket hålls en gång i veckan och sedan länge är det kulturassistenten som står för dem. Det händer ibland att någon klass ber bibliotekarierna om en sagostund och då kan även de hålla i en sådan.

4.2 Samarbete

4.2.1 Med vilka samarbetar biblioteken?

Biblioteket Bokskogen

De som barnsjukhusbiblioteket i första hand samarbetar med är sjukhuskolan, lekterapi och personalen på avdelningarna. Ytterligare en samarbetspartner kan sägas vara Stockholms stadsbibliotek och dess filialerna. Samarbete är enligt bibliotekspersonalen »en förutsättning för ett riktigt bra biblioteksarbete«. Bibliotekets närmsta samarbetspartners känner barnen mycket bättre gör och kan mer exakt tala om vilka behov de enskilda barnen har.

Eslövs stadsbibliotek

Barn- och ungdomsavdelningens samarbetspartners är främst barnavårdscentralen (BVC), förskolan och skolan. Huvudbibliotekets

flialer är väldigt självständiga och kan också sägas vara en samarbetspartner. En annan sådan är kulturförvaltningen, fast bibliotekspersonalen säger att: »de känns som en av oss«. Kulturförvaltningen samarbetar ofta med lokala föreningar som teaterföreningen, musikföreningen och olika studieförbund då de har sina arrangemang i bibliotekets regi. Det bibliotekarierna tycker är positivt med samarbetet är att de får ut information om biblioteket och verksamheten där till alla barn i kommunen. Biblioteket får draghjälp med arrangemang, både praktiskt och ekonomiskt. En annan positiv konsekvens är att det ger en inblick i barnens verklighet och vardag.

4.2.2 Planering och genomförande av samarbetet

Biblioteket Bokskogen

Det finns inget formaliserat planerande av samarbetet med de parter som befinner sig på sjukhuset dvs. sjukhusskolan, lekterapi och sjukvårdspersonalen. Samarbetet sker kontinuerligt i det dagliga arbetet. Eftersom sjukhusskolan ligger vägg-i-vägg med biblioteket och de delar fikarum träffas de flera gånger varje dag. Biblioteket utgör skolans litteraturrekurs under skoltid. Vissa barn träffar lärarna ensamma i en timme eller mer varje dag, och därför kan lärarna tala om för bibliotekspersonalen när barnet behöver något särskilt.

Lekterapipersonalen träffar bibliotekspersonalen oftast ute på avdelningarna. Vid behov söker de upp varandra. Lekterapeuterna träffar dagligen alla barn. Om bibliotekarierna möter en lekterapeut under en bokvagnsrond kan de få om det t. ex finns något barn med särskilda behov på just den avdelningen. Då vet bibliotekarien det och kan lättare hjälpa varje barn att hitta något passande i sin unika situation.

Sjukvårdspersonalen lär inte känna barnen på samma sätt som lekterapeuterna, men även de kan ge bibliotekarierna relevant information. De kan komplettera intagningslistorna och t. ex berätta att ett barn just kommit eller ska åka hem. Ibland kommer sjukvårdspersonalen till biblioteket tillsammans med ett barn som vill låna något eller spela lite spel.

På Astrid Lindgrens Barnsjukhus finns något som heter Sjukhusansluten avancerad barnsjukvård i hemmet, SABH. Det betyder

att vissa barn som bor inom ett visst område kan få vård i hemmet genom att sjukhuspersonal åker hem till dem. Med den personalen håller biblioteket på att bygga upp ett samarbete. En boklåda, ungefär som *Boken kommer*, ska iordningställas och den får sjukhuspersonalen ta med sig när de besöker barnen. Några lådor har gjorts på prov och då intervjun genomfördes höll den ansvariga bibliotekarien på att sammanställa en låda med persiskt och en låda med arabiskt innehåll.

Stockholms stadsbibliotek är en annan samarbetspartner. Utöver att ta del av möten och bokprat som hålls av SSB lånar barnsjukhusbiblioteket böcker till föräldrar och personal. Ibland lånar biblioteket också in böcker till påseende innan de bestämmer sig för om böckerna ska köpas eller inte. Biblioteket lånar även från de andra sjukhusbiblioteken, som också är filialer till SSB. Eftersom böckerna kan sändas med den interna medicinsändningen går det mycket snabbare än om böckerna sänds från Mediedepån. Andra filialer biblioteket lånar från är Tal- och Punktskriftsbiblioteket och Internationella biblioteket vilkas medier är mycket användbara på sjukhusbibliotek.

Eslövs stadsbibliotek

Biblioteket samarbetar med andra vuxna som arbetar med barn, för att kunna nå barnen i kommunen från födelsen tills att de blir vuxna. Samarbetet med BVC består i att alla nyblivna föräldrar får Barnens första bok från biblioteket. Förskole- och skolpersonal träffar bibliotekarierna främst vid runtvisningar av biblioteket och vid bokprat, antingen på skolan eller på biblioteket. Om lärarna vill ha bokprat är det de som tar kontakt med biblioteket. Inför projekt eller något annat arrangemang kan det hända att parterna träffas oftare.

Kulturförvaltningen kan sägas vara bibliotekets förlängda arm i samarbetet. Det är de som har mest kontakt med exempelvis förskolor och skolor vid olika arrangemang. De hjälper också till att sprida information och träffar skolornas kulturombud två gånger per termin. Utöver skolpersonal samarbetar kulturförvaltningen även med lokala föreningar av olika slag, t.ex musikföreningen och teaterföreningen. Före flytten träffades barnbibliotekarierna och de på kulturförvaltningen som ansvarar för programverksamheten en gång per vecka. Veckoträffarna är något som kommer att återupptas när flyttkaoset har lagt sig.

Eslövs stadsbibliotek är huvudbibliotek för filialerna i kommunen. De är dock ganska självständiga. De har regelbundna möten tillsammans och använder varandra som bollplank för att utbyta idéer och få råd. Katalogsystemet är gemensamt och stadsbiblioteket och filialerna lånar media av varandra.

4.2.3 Vilka skulle biblioteken vilja arbeta med/ arbeta mer med?

Biblioteket Bokskogen

Det finns förhoppningar om att samarbetet med personalen för Sjukhusansluten avancerad barnsjukvård i hemmet, SABH, ska vidareutvecklas och bli ett stående inslag i biblioteksverksamheten.

Då biblioteket fanns på S:t Görans barnsjukhus låg där ett vuxenbibliotek som personalen samarbetade med. På Karolinska sjukhuset finns inget sjukhusbibliotek att tala om. Lokalen är nästan obefintlig och de flesta böckerna befinner sig ute på avdelningarna. För närvarande ringer biblioteket dit ibland för att låna facklitteratur och patientinformation. Vuxenbiblioteket kan höra av sig om de har patienter som har barn eller tonåringar med sig. När det planerade sjukhusbiblioteket har invigts hoppas personalen på Biblioteket Bokskogen att samarbetet kommer att öka.

Eslövs stadsbibliotek

En samarbetspartner biblioteket kommer att arbeta mer med i framtiden är förskolelärarna. Skåne län har initierat ett projekt vars målgrupp främst är förskolans personal men också föräldrarna. Meningen är att skapa en djupare insikt om böckernas och läsningens betydelse. En av bibliotekarierna förklarade att eftersom det läses väldigt mycket ute på förskolorna har nog barnbiblioteken lurats att tro att förskolepersonalen är självgående än vad den är. Förskolepersonalen har glömts bort en aning efter att det satsades mycket på dem för rätt många år sedan. Därför ska nu någon slags fortbildning för förskolepersonalen anordnas via biblioteken. Om projektet för Eslövs del startas till våren 2001 eller hösten samma år var inte bestämt då uppsatsen skrevs.

En potentiell part att fördjupa samarbetet med är BVC. Det som en av bibliotekarierna skulle vilja göra är att vara med då föräldragrupperna⁵⁴ träffas och där prata lite böcker.

54. Vid graviditet erbjuds de blivande föräldrarna att på BVC delta i en grupp som träffas både före och efter förlossningen för information och samtal.

4.3 Media

4.3.1 Inköspolicy

Biblioteket Bokskogen

Personalen anser sig vara mycket liberal i sin inköspolicy. Böcker som handlar om barn på sjukhus köper de alltid många exemplar av oavsett vilken recension böckerna fått. Orsaken är att det ges ut så få böcker i det ämne och bibliotekspersonalen tycker att det är viktigt att ha många sådana böcker på ett sjukhusbibliotek. Det finns en slags pekböcker för mindre barn som inte brukar få så bra recensioner, men de köps i alla fall då de har tjocka sidor av kartong.

Böcker som somliga anser är skräplitteratur har biblioteket en del av. Det är böcker av t. ex Francine Pascal (Tvilling-böckerna) och Enid Blyton (Fem- och Äventyrsböckerna) samt Kitty-böcker. Bibliotekspersonalen brukar försöka ha med sådana böcker på varje bokvagnsrunda då de ofta efterfrågas. Policyn vid mediaförvärvet har uppstått ur arbetslivserfarenheten, är självklar för personalen och diskuteras därför nästan aldrig.

Eslövs stadsbibliotek

Den ena barnbibliotekarien sade om deras inköspolicy: »det som är det kontroversiella vid inköpet är kanske böckernas kvalitet [...]«. Barnbibliotekarierna har ingen skriven inköspolicy, mer en oskriven regel att de kan göra avsteg från det som anses vara litterär kvalitet. Efterfrågan är den främsta anledningen till att böcker av tvivelaktig karaktär, skräplitteratur, köps in. Bibliotekarien erkänner dock att det är svårt att dra gränsen, särskilt eftersom »när det gäller barnen har man trots allt ett pedagogiskt ansvar så vi måste ju se lite till innehållet«. Ytterligare en bokategori som kan uppfattas som kontroversiell är bilderböcker som bygger på Disney-filmerna. Disney-böckerna tycker den ena bibliotekarien kan ha funktionen att de visar på att det finns en kontakt mellan världen utanför biblioteket (i detta fall biografen) och biblioteket i sig.

Trots att biblioteket köper in kontroversiell litteratur är personalen inte okritisk till den. Det som de är kritiska mot är att den massproduceras och att det därför går ha hur mycket som helst av den. En bra konsekvens av att ha sådana böcker kan dock vara att förstärka en positiv upplevelse av biblioteket: »det fanns något för mig redan vid första besöket«.

4.3.2 Inköp på efterfrågan

Biblioteket Bokskogen

Om barnen någon gång säger »varför har ni inte det?« gäller det oftast musik. Till långliggare lånar bibliotekarierna gärna in böcker om barnen efterfrågar något som biblioteket inte har. Tillgången till samlingarna på huvudbiblioteket, Internationella biblioteket och Tal- och punktskriftsbiblioteket samt övriga sjukhusbibliotek och filialer gör att de flesta böcker vid behov kan lånas in relativt snabbt.

Eslövs stadsbibliotek

Som redan framgått köper biblioteket in en hel del på efterfrågan, även om det är vad en del anser vara mer kontroversiell litteratur, som t.ex Tvilling-böckerna och bilderböckerna som hör till Disneys filmer. Ibland dyker önskemål på Kitty-böckerna upp, men sådana köper biblioteket inte in oavsett efterfrågan. Det går inte att ha alla böcker, och som de ena bibliotekarien sa: »Tvilling-böckerna är i alla fall nyproducerad »på-gränsen-litteratur«, det andra är gammalt«.

4.3.3 Bokgenrer som lånas mest respektive minst

Biblioteket Bokskogen

Det som barnsjukhusbiblioteket främst lånar ut mycket av är lättlästa böcker. Pekböcker, vanliga bilderböcker, faktabilderböcker, serier och böcker om djur är något som kan locka de flesta. Andra böcker personalen vet att barnen tycker om är de som innehåller kortare historier, som t. ex gåtor, roliga historier och spökhistorier. Sådana böcker är mycket populära i många åldrar. Böcker som handlar om hästar, kärlek och fantasy är också efterfrågade. Då det gäller tjockare böcker, kapitelböcker, råder det delade meningar om huruvida de används mycket eller inte.

Andra media användarna lånar mycket är video, CD-skivor och kassetter. Där är det dock svårare att säga vad som lånas mest eller minst. Det handlar mer om olika slags AV-media beroende på ålder. De mindre barnen, upp till lågstadiet, lånar mer kassetband än CD-skivor. De äldre barnen och ungdomarna lånar CD-skivor och videofilmer i större utsträckning. Det är vanligt att barnen lånar något de känner igen hemifrån. Vanligt förekommande är också att

barnen regredierar åldersmässigt och lyssnar på något de egentligen vuxit ifrån.

Eslövs stadsbibliotek

Som på andra barnbibliotek lånas mycket bilderböcker. På senaste lånestatistiklistan biblioteket fick var hälften av alla utlån på barn- och ungdomsavdelningen bilderböcker. På barn- och ungdomsavdelningen har man valt att bryta ut lite böcker: hästböcker och spökböcker, vilka lånas oerhört mycket. En genre som är väldigt populär från mellanstadiet och uppåt är böcker om kärlek. Andra böcker som lånas mycket är de som handlar om, som den ena bibliotekarien uttryckte det, »här och nu«. De böcker som det lånas minst av är de halvgamla, som inte blivit klassiker ännu. Tonåringar lånar få böcker som inte handlar om »här och nu«, fantasy eller kärlek.

4.3.4 Lånerutiner

Biblioteket Bokskogen

Utlåningsrutinerna skiljer sig åt väsentligt från traditionella folkbibliotek. Till följd av sekretessregler och av praktiska skäl registreras inte böckerna då de lånas ut. Bibliotekarien räknar böckerna innan de lämnar ut dem. Men då böckerna som finns i biblioteket aldrig räknas har personalen väldigt liten kontroll över vilka böcker är utlånade och vilka som försvunnit. Hur stort svinet är vet ingen. Vissa böcker skriver bibliotekarien upp innan de lämnas ut. Det gäller böcker på invandrarspråk då de är svåra att ersätta, patientinformation och böcker till personal och föräldrar. AV-media skriver personalen alltid upp vid utlån.

Lånetiderna skiljer sig också åt från traditionella bibliotek. De flesta böcker får barnen låna så länge som de vill ha dem. Orsaken är att majoriteten av barn ligger inne på sjukhuset en mycket kort tid. Vid bokvagns ronderna på avdelningarna brukar bibliotekarierna fråga barnen om de vill behålla böckerna en stund eller lämna tillbaka dem. CD-skivor och videofilmer får barnen bara låna ett par dagar då det är väldig efterfrågan på denna slags media.

Eslövs stadsbibliotek

Biblioteket skiljer sig inte åt från andra barnbibliotek när det gäller lånerutiner. Lånekort får barnet om det fyllt sex år och har

föräldrarnas underskrift upp till sexton år; barn får låna utan lånekort om de glömt sitt eget; inga böter på barnböcker; lånetiden är 28 dagar för böcker och barnskivor.

Det nya för Eslövs bibliotek är att det i och med flytten fått utlåningsmaskiner som alla ska kunna använda. Barnen är positiva och tycker att det är roligt.

4.4 Programverksamhet

4.4.1 Synen på programverksamhet

Biblioteket Bokskogen

Det finns väldigt mycket programverksamhet på sjukhuset, men det är inte biblioteket som håller i den utan lekterapi. Bibliotekspersonalen tycker att programverksamhet är viktig, men inte i jämförelse med bokvagnsronderna.

Eslövs stadsbibliotek

Kulturassistenten svarar att programverksamheten är en viktig del av biblioteksverksamheten. Det betonas att de olika personalgrupperna inte isolerar sig från varandra, utan mer arbetar som ett arbetslag. En gång i veckan diskuterar de programverksamhetsansvariga från kulturförvaltningen tillsammans med barnbibliotekarierna vilka programpunkter som det satsas på. Kulturassistenten poängterar att det inte går att dela upp barn i en bokdel, en musikdel osv. Barnet måste ses som en helhet och därför är det viktigt att personalen, oavsett tjänst, samarbetar kring barnverksamheten.

4.4.2 Programpunkterna

Biblioteket Bokskogen

Som nämnts äger mycket programverksamhet rum på sjukhuset, men det är lekterapi som håller i den. Dit kommer musiker, trollkarlar, clown, barnteater osv. Den programverksamhet som biblioteket har anordnat är: sagostunder på prov (se kapitel 4.2.7) och visning av diabildsserier några få gånger. Till båda arrangemangen kom endast två eller tre barn per tillfälle. Personalen spekulerar i om den bristande tillströmningen kan bero på att de inte gjorde tillräckligt mycket reklam eller om lekterapiens program lockar mer. Utöver det ovan nämnda arrangerar biblioteket inte något som kan förknippas med traditionell programverksamhet på barnbibliotek.

Eslövs stadsbibliotek

De flesta arrangemang för barn upp till 5–6 års ålder äger rum i någon av bibliotekets lokaler. För de äldre barnen och ungdomarna äger alla aktiviteter i bibliotekets regi rum utanför biblioteket, i en lokal som bäst passar ändamålet. Någon av barnbibliotekarierna brukar försöka vara med på så många arrangemang som möjligt. Det är bra att ha varit med så att bibliotekarierna har samma utgångspunkt som de barn och föräldrar som varit på föreställningen. Det är inte ovanligt att både barn och föräldrar har synpunkter som de vill dela med sig av till bibliotekarierna efter föreställningen.

En gång i veckan har kultursekreteraren sagostund i bibliotekets satorum. Först för 2–4-åringarna och sedan för 4–6-åringarna. Ibland håller även barnbibliotekarierna i en sagostund, men det gäller då inbjudna klasser.

Teater för barn upp till fem år äger rum i bibliotekslokalen, för äldre barn och ungdomar visas teater på Medborgarhuset. Under hösten 2000 kommer fyra teaterföreställningar att äga rum.

Biblioteket har haft en filmklubb vars medlemskap innebar nedsett pris på fyra filmer. Medlemmarna träffades vid biblioteket och gick tillsammans till biografen. Just nu är verksamheten nedlagd, men återkommer förhoppningsvis 2001. Under höstterminen 2000 visas sex olika filmer för olika åldrar, från förskolan till gymnasiet. Utöver det kommer biblioteket att anordna ett kortfilmsprogram för barn i åldrarna 4–6 år.

Vad gäller musikarrangemang under hösten kommer biblioteket att under några dagar i november anordna en musikvecka för åldrarna 3–14 år.

4.5 Framtiden: planer och visioner

Ibland skymtades bibliotekspersonalens framtidsplaner för biblioteksverksamheten bland svaren på intervjufrågorna. De fragmentariska bitarna presenteras nedan för att skapa en bild av potentiella framtidsscenarioer för biblioteken.

Biblioteket Bokskogen

– Då biblioteket fanns på S:t Görans barnsjukhus visade bibliotekspersonalen film inne i biblioteket en gång per vecka. Biblioteket hade en egen filmprojektor och hyrde filmen. Innan filmvisningen

delades biljetter ut till de barn som ville komma och titta på filmen. Nu gör inte bibliotekspersonalen det längre eftersom det inte går att visa film i bibliotekslokalen. Lokalen är för liten, den kan inte mörkerläggas, och det går knappt att få in några sängar och rullstolar. Personalen vill gärna återinföra regelbunden filmvisning för barnen på någon slags storbildsskärm. Visionen är att det ska vara äkta biokänsla.

- Personalen planerar fortsätta visa diabildsagor.
- Biblioteket kommer att fortsätta med sagostunderna, men formen är inte bestämd. Bibliotekarierna ska prova sig fram tills en fungerande form hittats.
- Det finns planer på att införskaffa en publik dator med Internet-uppkoppling i biblioteket.
- De vuxna biblioteksbesökarna ska få en egen liten hörna med bekväma möbler.
- Då Karolinska sjukhuset får ett nytt bibliotek hoppas personalen på barnsjukhusbiblioteket att samarbetet med det ska utvidgas och fördjupas.
- Bibliotekspersonalen hoppas kunna vidareutveckla samarbetet som inletts med personalen som arbetar med Sjukhusansluten avancerad barnsjukvård i hemmet, SABH. Att boklådor till barn som vårdas i hemmet ska bli ett stående inslag i bibliotekets verksamhet.

Eslövs stadsbibliotek

- Den ena bibliotekarien skulle tillsammans med lärare vilja utveckla någon slags bibliotekskunskap att ha med i undervisningen i skolan. Skälet är att bibliotekarien inte riktigt tror på den bibliotekskunskap som ges då barnen visas runt i biblioteket. Troligtvis glömmer de det mesta så fort de kommer ut ur biblioteket.
- Samarbetet med skolan skulle kunna utvecklas ytterligare, t. ex med invandrargrupper och sarskolan.
- Skåne län har initierat ett projekt riktat mot förskollärare för att ge upplysning om böckernas och läsningens betydelse. Projektet ska drivas med hjälp av barnbibliotekarierna. Någon gång under 2001 kommer det att starta i Eslöv.
- För äldre unga håller Eslövs kommun just nu på att bygga ett Ungdomens hus som ska vara färdigt 2001. Dit kommer troligtvis en del av bibliotekets verksamhet att flytta då det är färdigt. För till-

fället funderar barnbibliotekarierna över på vilket sätt biblioteket kan vara verksamt i Ungdomens hus. De hoppas på mer kontakt med ungdomarna i kommunen genom den nya samlingsplatsen.

– Om pengar och teknik finns vill bibliotekarierna gärna ordna så att barnen kan lyssna på kassetband eller CD-skivor inne på barn- och ungdomsavdelningen.

– Bibliotekets filmklubb ska förhoppningsvis återkomma under 2001.

4.6 Sammanfattning

4.6.1 Arbetsmetoder

På barnsjukhusbiblioteket betonar personalen att det viktiga med arbetet är att ge barnen stimulans och göra livet lättare för dem då de är på sjukhuset. På barnbiblioteket talas det om vikten att av bibliotekarien ska förmedla böcker på olika sätt. En annan viktig sak att biblioteket ska vara en positiv plats att återkomma till. Gemensam nämnare för båda biblioteken är tanken att varje barn är viktigt och att barnet ska få hjälp att finna något det vill ha.

De flesta ur den personal som intervjuats, oavsett bibliotek, verkar anse att agerandet när de möter ett barn beror mer på barnets personlighet än på dess ålder. Vid mötet är det viktigt att tänka på Öppenhet och lyhördhet samt att barnet verkligen blir sett. Att barnet ska stå i centrum oavsett om en förälder är med eller inte är något personalen på båda biblioteken påpekar. På barnsjukhusbiblioteket är det oftast bibliotekarien som tar kontakt med barnet då de möts. Om barnen själva uppsöker biblioteket på sjukhuset är tillvägagångssättet som på barnbiblioteket: personalen hälsar och avvaktar sedan för att se på barnets agerande om det vill ha hjälp eller inte.

Ingen bibliotekarie tycker att utlåning är ett självändamål. Personalen på båda biblioteken anser att själva mötet mellan bibliotekarien och barnet är viktigast. Om föräldrarna är positiva till biblioteket anser personalen på båda biblioteken att det underlättar kontakten med barnet.

Då bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket i princip aldrig möter barnen i grupp, möjligtvis två till tre stycken någon enstaka gång, ser de alltid barnen som individer och aldrig som gruppmedlemmar. Även personalen på barnbiblioteket ser barnen främst som individer, men i deras fall bildar individerna väldigt ofta grupper.

4.6.2 Samarbete

Barnsjukhusbiblioteket menar att utan samarbetspartners skulle biblioteksarbetet inte bli bra. Det beror på att deras närmaste samarbetspartners, sjukhusskolan, lekterapi och sjukvårdspersonalen känner barnen mycket bättre än bibliotekspersonalen. Samarbetet är inte formaliserat utan sker kontinuerligt när de olika personalgrupperna möts i det dagliga arbetet. Övriga parter som bibliotekarierna på barnsjukhuset samarbetar med är andra sjukhusbibliotek i Stockholm samt huvudbiblioteket. Stor del av samarbetet med de andra biblioteken gäller främst medieutbyte.

De parter som barnbiblioteket samarbetar med är i första hand personal på BVC, förskolorna och grundskolorna. Filialerna kan också sägas vara en samarbetspartner. En samarbetspartner som nästan är en del av bibliotekspersonalen är kulturförvaltningen. Den är bibliotekets förlängda arm i samarbete med många andra parter. Vid arrangemang i bibliotekets regi samarbetar kulturförvaltningen ofta med lokala föreningar.

4.6.3 Media

Gemensamt för båda biblioteken kan sägas vara en liberal hållning vid inköp av media. Båda biblioteken har böcker som enligt somliga anses vara skräplitteratur, t. ex böcker av Enid Blyton och Tvilling-böckerna av Francine Pascal. Anledningen till att böckerna finns på biblioteken är främst att man vill tillgodose efterfrågan, vilken är stor på sådana böcker.

Då båda biblioteken låter efterfrågan styra bokinköpen till ganska stor del lyssnar de mycket på barnens önskemål. Barnsjukhusbiblioteket får sällan önskemål om att köpa in böcker, det är mer skivor och kassetter som barnen frågar efter.

Barnsjukhuset lånar mest ut lättlästa böcker. Bilderböcker av olika slag, serier, böcker om djur, gåtor, serier, roliga historier och spökhistorier är något som personalen alltid kan locka med. Sedan lånar barnsjukhusbiblioteket ut mycket kassetband, videoband och CD-skivor. Även på barnbiblioteket lånas mycket bilderböcker. Andra populära böcker bland barnbibliotekets yngre låntagare ska handla om spöken eller hästar. Böcker som handlar om tjejer, killar och kärlek samt böcker som utspelar sig »här-och-nu« är efterfrågade av både skolbarn och tonåringar. De här böckerna är även populära på barnsjukhusbiblioteket.

Lånerutinerna på barnsjukhusbiblioteket är enkla men ovanliga ur bibliotekssynpunkt: bibliotekarien skriver upp personuppgifter om det är AV-media, invandrarlitteratur, patientinformation eller lån till personal och föräldrar. I övrigt räknas endast hur många böcker som delats ut. Det finns inga bestämda lånetider. Barnbiblioteket har de sedvanliga lånerutinerna för folkbibliotek.

4.6.4 Programverksamhet

Båda biblioteken tycker att programverksamheten är viktig, men på barnsjukhusbiblioteket äger knappt någon sådan rum. Det biblioteket erbjuder idag är någon slags sagostund som fortfarande befinner sig i utvecklingsstadiet. Några gånger har bibliotekspersonalen visat diabildsserier. All traditionell programverksamhet står lekterapin för.

På barnbiblioteket är det kultureksekreteraren och kulturassistenterna som har hand om planeringen av programverksamheten. Dock sker det i nära samarbete med barnbibliotekarierna. Programverksamheten är riktad mot olika åldersgrupper och programpunkterna utgörs av teater, film och musik.

5

DISKUSSION OCH SLUTSATSER

I detta kapitel ska jag utifrån intervjureresultaten dra slutsatser och föra en diskussion kring dem. Där det passar kommer resultaten att kopplas till litteraturen som använts i kapitel 2. Då syfte med uppsatsen främst är att lyfta fram barnsjukhusbiblioteket och dess verksamhet är det på det tyngdpunkten läggs i detta kapitel. Barnbiblioteket är ju främst med som en motpol till barnsjukhusbiblioteket, för att förtydliga resultatet. Slutsatserna gäller i första hand de två biblioteken i undersökningen, men vissa resultat kan troligen överföras till andra barnbibliotek respektive sjukhusbibliotek med verksamhet riktad mot barn.

5.1 Arbetsmetoder

Barnbiblioteket i uppsatsen är ett traditionellt barnbibliotek och därför bedrivs sådan verksamhet som på andra barnbibliotek, exempelvis sagostund och bokprat. Alla dessa aktiviteter äger rum i grupp. På barnsjukhusbiblioteket träffar däremot bibliotekspersonalen aldrig barnen i grupp eftersom biblioteksverksamhet av det slaget av någon anledning inte verkar fungera där. Det kan dock inte vara gruppverksamheten i sig som inte fungerar på sjukhus eftersom många barn går på de aktiviteter lekterapin anordnar.

Båda barnbibliotekarierna ser på barnen som individer i första hand. Detta resultat talar emot vad som står i *Barnspåret*. Där påstås det nämligen att barnavdelningen främst ser barnen som gruppmedlemmar. Även då barnbibliotekarierna i undersökningen möter en grupp försöker de se barnen som individer, och inte bara

som gruppmedlemmar. Det är främst under skoltid barnbibliotekspersonalen möter barnen i grupp. Efter skolan kommer barnen dit ensamma, eller med en kompis, och då blir barnet åter en egen individ.

Eftersom personalen på barnsjukhusbiblioteket möter barn som inte frivilligt eller i grupp sökt sig till biblioteket, måste de ha ett annat tillvägagångssätt än vad personalen på barnbiblioteket behöver ha. Bibliotekarierna på sjukhuset möter barn och ungdomar som befinner sig på platsen för att de är sjuka, inte för att uppsöka biblioteket. De kanske inte alls är intresserade av att låna något; många vet inte ens att det finns ett bibliotek på sjukhuset. För att locka de mindre barnen till läsning brukar bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket visa upp böcker som brukar vara populära i en viss ålder. Då barnen blir äldre fungerar inte det eftersom äldre barn och tonåringar ofta utvecklat egna intressen som styr bokvalet. Istället får bibliotekarierna på barnsjukhuset genom frågor försöka se om det äldre barnet och tonåringen har något särskilt intresse och visa olika böcker mot bakgrund av det. Även barnbibliotekarierna arbetar på det här sättet, men de behöver nog inte göra det i riktigt samma utsträckning som på barnsjukhusbiblioteket. Många av barnen som barnbibliotekarierna möter, kan i större utsträckning tänka sig att låna något redan då de kommer till biblioteket. Det är mer ovanligt att användarna behöver en liten knuff (bildligt talat) för att låna något. Många kommer till biblioteket just med syftet att låna en bok. I övrigt verkar bibliotekarierna på båda biblioteken anse att det inte handlar om ålder utan barnets person.

Bibliotekarierna på barnsjukhuset möter alla barn som de kommer i kontakt med en och en, antingen inne på rummet, i korridoren eller dagrummet. På så sätt pratar bibliotekarierna på barnsjukhuset med varje enskild individ i större utsträckning än vad barnbibliotekarierna gör. På barnbiblioteket borde det kunna komma in barn som personalen aldrig pratar med, eller ens ser om det är mycket att göra. Om barnet vet vad det vill med sitt biblioteksbesök och kan uppfylla syftet utan hjälp behöver det inte ta kontakt med bibliotekarien. Då barnbiblioteket nu installerat en lånemaskin kan barnen helt själva även låna böcker utan att gå till bibliotekarien först. Å andra sidan möter barnbibliotekarierna oftare barn de känner igen. Eslöv är ett ganska litet samhälle och

personalen lär sig känna igen många av barnen. På barnsjukhusbiblioteket är den genomsnittliga vårdtiden fyra dagar. Det är mer regel än undantag att bibliotekarien möter samma barn endast en gång.

Bibliotekarien på barnsjukhusbiblioteket är alltid den aktiva parten vid mötet med barnen. Orsaken till fenomenet är att de barnbibliotekarien på sjukhuset möter, främst befinner sig på platsen p.g.a. sjukdom. Barnen är inte där i syfte att besöka biblioteket och kanske låna en bok. Då ytterligare en främmande människa kommer in på barnets rum är det naturligt att det ofta är lite reserverat. »Vem är nu det här? Vad vill den här personen mig?«. På barnbiblioteket möter personalen barn som gått dit tillsammans med den grupp de tillhör eller för att de vill det. Kanske för att låna en bok, spela spel eller bara vara där. Barnen vet vad som gäller på biblioteket och de är där under de förutsättningarna. Därför behöver inte bibliotekarierna vara lika aktiva i kontakten med barnen. När barnen kommer till biblioteket kan barnbibliotekarierna ofta avvakta lite, liksom bibliotekarierna på barnsjukhuset gör då barnen kommer till biblioteket. Barnbibliotekarierna kan, om de vill, vänta med att agera tills någon verkar vilja ha hjälp.

5.2 Samarbete

Precis som Gerd Jansson och Inger Almroth på Borås lasarett berättar i *Lekterapeuter och vårdpersonal bibliotekets förlängda arm*, är barnsjukhusbibliotekets främsta och närmsta samarbetspartners lekterapeuterna, lärarna och vårdpersonalen. Samarbetet underlättas av att dessa samarbetspartners befinner sig i samma byggnad som biblioteket. Detta medför att samarbetet inte behöver formaliseras på något sätt, utan det sker kontinuerligt då parterna möts i det dagliga arbetet. De här förutsättningarna lägger grunden för att bibliotekarierna på barnsjukhuset kan hjälpa barnen på ett bättre sätt än om de arbetade ensamma. Samarbetet innebär nämligen att bibliotekarierna får upplysningar så att de bättre kan hjälpa barnen i deras unika situation. *Gerd Jansson* och *Inger Almroth* berättar att bibliotekarien tillsammans med lekterapeuter och vårdpersonal går igenom intagningslistorna före bokrundan för att ta reda på de intagna barnens ålder, sjukdom och intressen. På Biblioteket Bokskogen går det inte till riktigt på samma sätt, men grunden är den samma. Bibliotekarien tittar

ensam på intagningslistorna för bokrundan. Om bibliotekspersonalen möter en lekterapeut eller vårdpersonal passar de på att fråga om det är något särskilt de behöver veta. Annars söker oftast lekterapeuterna eller lärarna upp bibliotekarierna när de har något särskilt önskemål åt ett barn. Genom den personal som bättre känner barnen får bibliotekarierna personliga upplysningar om vissa barn. Upplysningarna gör att bibliotekarierna i förväg vet vilket tillvägagångssätt de ska ha då de möter olika barn, och exempelvis kan de lättare hitta en passande bok snabbt. Barnen kanske blir mindre reserverade om den främmande människan som kommer in på rummet (bibliotekarien) vet vad de heter. Men bibliotekarierna får förstås inte veta något personligt om alla barn.

Barnbibliotekets samarbetsituation ser annorlunda ut. Biblioteket är en egen separat byggnad, fysiskt åtskild från alla sina samarbetspartners utom kulturförvaltningen. Att ett barnbibliotek delar lokal med någon av sina samarbetspartners verkar dock vara mer undantag än regel i folkbiblioteksvärlden. De övriga samarbetspartners träffar bibliotekspersonalen mer sällan, liksom barnsjukhusbiblioteket gör med de samarbetspartners som befinner sig utanför sjukhuset. Samarbetet i sig ger inte barnbibliotekarierna mer personlig kontakt med barnen än annars. De samarbetspartners man har hjälper däremot barnbibliotekarierna att nå så många barn som möjligt. Barn som kanske inte kommit i kontakt med biblioteket om det inte vore för förskolan eller grundskolan.

Bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket verkar i allmänhet ha mer direkt kontakt med de flesta barn de möter. Både med hänsyn till att de oftast möter barnen en och en och med tanke på hur de arbetar med sina samarbetspartners. Jag tror dock att barnbibliotekarierna i större utsträckning än bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket möter samma barn flera gånger, eftersom många barn återkommer till biblioteket mer än en gång. Orten är liten och barnbibliotekarierna lär sig känna igen många barn. Genom detta borde någon slags personlig kontakt ha möjlighet att skapas, i alla fall med några av barnen. Det vanligaste för bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket är att de träffar barnen en enda gång, även om de träffar vissa barn mer än en gång. Det kan t.ex hända om barnen ligger inne några dagar och hinner vara med om två bokvagnsrundor. I övriga fall händer det oftast att det är barn

som ligger på sjukhuset länge och de som kommer tillbaka flera gånger som bibliotekarierna träffar mer än en gång. Men då barnet som legat inne länge åkt hem, kanske personalen aldrig mer träffar det. På barnbiblioteket kan samma barn komma dit mer eller mindre regelbundet under flera års tid.

5.3 Media

Innan intervjuerna gjorts trodde jag att bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket hade mindre stränga kvalitetskrav vid medieförvärv. I resultaten framkom dock att båda undersökningsbiblioteken har s.k. skräplitteratur i form av exempelvis Tvilling-böckerna och böcker av Enid Blyton i sina hyllor. Trots det resultatet tror jag, utan belägg, att sjukhusbibliotek för barn i allmänhet har en mer liberal inköspolicy än barnbibliotek i allmänhet. De traditionella barnbiblioteken, till skillnad från sjukhusbiblioteken för barn i allmänhet, har i större utsträckning en uttalad kultur- och bildningstanke bakom sin verksamhet. Detta märks t.ex i *Passa upp Passa, Passa vidare?*. Där står att en punkt i målsättningen för barnbiblioteksverksamhet är att barnbibliotekets medieutbud ska försöka »motverka kommersialismens negativa verkningar och skapa ett alternativt utbud«. Det kan tolkas som att det är önskvärt om barnbiblioteken inte köper s.k. skräplitteratur då den massproduceras och sålunda är lätt att få tag i utanför biblioteket. Orden »alternativt utbud« kan i detta sammanhang betyda att det på barnbiblioteket heller ska finnas böcker som inte köps av alla barn.

Som Lennart Hellsing menar i *Tankar om barnlitteraturen* är det viktigt att barnbibliotekarierna har en egen ståndpunkt i frågan om vad som ska köpas in eller inte. Det är också viktigt att vara öppen för omvärdering av sina tidigare åsikter eftersom debatten går i vågor och är inte statisk. Efter att ha talat med olika bibliotekarier om inköspolicy och synen på skräplitteratur verkar det för tillfället vara ett mer liberalt tänkande som styr förvärvet på många bibliotek. Det stämmer i alla fall på biblioteken i undersökningen. Personalen på barnbiblioteket är medvetna om litteraturdebatten och en av dem erkänner att det är svårt att dra gränsen. En del bibliotek väljer att ha vad vissa anser är skräplitteratur, andra bibliotek gör det inte. Konstateras kan att förvärv inte är lätt då det inte finns några allmängiltiga regler för vad ett bibliotek bör och inte

bör köpa in. Viktigt är nog att personalen tänker över varför de gör så eller så, och att biblioteket har en inköpspolicy som utvärderas ibland, så att debatten om kvaliteten på böckerna som ska köpas in inte dör ut.

De flesta bibliotek brukar nog köpa en viss del av litteraturen på efterfrågan från användarna, som t.ex på barnbiblioteket i denna undersökning. På barnsjukhuset stannar de flesta barn inte så länge att det är någon idé att be biblioteket köpa in en särskild bok. Så kan man tolka att väldigt få verkar komma på den tanken, om ens någon. Barnen befinner sig ju inte på sjukhuset för att främst låna böcker, utan för att bli friska. Då bibliotekspersonalen kommer i kontakt med barnen kan det vara viktigare att låna något att fördriva tiden med än att låna en särskild bok. Det händer att även barnsjukhusbiblioteket får önskemål om medieinköp, men då gäller det oftast AV-media. Antagligen för att musik är mer personlig och mer lättsmält än litteratur. Nackdelen är att barnen sällan själva får njuta av det som de efterlyste. Då den önskade boken eller skivan kommer till biblioteket är barnet troligen redan utskrivet.

Vid utlånande av böcker fungerar barnbiblioteket som alla andra traditionella folkbibliotek: lånen registreras och böckerna lånas ut med ett personligt kort. Barnsjukhusbiblioteket kan inte ha sådana rutiner eftersom de barn som är inlagda sjukhus är sekretesskyddade. Frågan är också hur meningsfullt det är att registrera ett lån för så kort tid som det ofta handlar om på sjukhuset. Ibland rör det sig kanske om bara några timmar. Det ovanliga i låneförfarandet är främst att bibliotekarierna inte lånar ut böcker, utan att de lämnar ut böckerna. Till följd av detta tillvägagångssätt vet bibliotekspersonalen inte om boken återlämnas eller försvinner. Detta kan man tycka är en anledning att försöka hitta ett sätt för att kunna registrera all media som lånas ut. Med de här lånerutinerna förekommer ju svinn i mycket högre utsträckning än på ett traditionellt folkbibliotek. Men personalen på Biblioteket Bokskogen har inte någon känsla av att svinnet är stort. Detta kan och för sig bero på att det inte går att sakna en bok om man inte vet att den är borta. Först då samma bok efterfrågas flera gånger under en längre tid kan bibliotekarierna börja misstänka att boken försvunnit. Men då svinnet inte upplevs som ett problem kommer lånerutinerna att fortsätta se ut som de gör idag.

När det gäller vilka böcker sjuka barn lånar mest är de lättlästa böckerna i klar majoritet. Det beror bl. a. på att barnen inte orkar läsa så mycket åt gången, något även Lena Sewall påpekar i *Bibliotek på sjukhus*. Kanske åker barnet hem snart och en bok på flera kapitel hinner det därför inte läsa ut. Då passar det bra med bilderböcker, serier, böcker med gåtor eller roliga historier i. Anledningen till att sådana böcker är populära, förutom att de är lättlästa, är att de är lättsamma, roliga och spännande. Med böckernas hjälp kanske barnet kan glömma sin egen situation för en stund. Att många bilderböcker lånas mycket är inte konstigt. Förutom ovanstående argument reagerar många barn på den påfrestande situationen att vara på sjukhus med att regrediera på olika sätt. I *Stora och små på sjukhus* av Socialstyrelsen står det att trygghetsbehovet ökar vid sjukdom. När det gäller val av media visar sig det ökade trygghetsbehovet genom att många barn väljer en välbekant bok eller kassett, som barnen egentligen kanske slutat använda hemma. Det är något som även *Lena Sewall* bekräftar. Resultaten tyder på att det är samma slags genrer som är populära både på barnsjukhusbiblioteket och på barnbiblioteket. Skillnaderna mellan barnens val av media på barnsjukhusbiblioteket och barnbiblioteket handlar inte om bokens genre utan om bokens form.

5.4 Programverksamhet

På barnsjukhuset har lekterapi ett brett programutbud som biblioteket varken kan eller vill konkurrera med. Av egen erfarenhet vet bibliotekspersonalen att det av någon anledning kommer väldigt få barn de gånger biblioteket anordnar exempelvis sagostund. Varför är oklart. Ett skäl kan vara att barnen kommer till sjukhuset ensamma och om de inte ligger kvar länge hinner de knappast bilda några kompisgrupper. Gruppdynamiken och kontakten mellan barnen och bibliotekarien underlättas troligtvis av att barnen kommer i en grupp som redan känner varandra, vilket brukar ske på traditionella barnbibliotek då hela klasser kommer dit. Samtidigt kan detta resonemang inte vara ensam förklaring eftersom många av barnen faktiskt går till den verksamhet lekterapi anordnar. Hur kommer det sig att sagostundsformen inte fungerar på sjukhus, men till ett traditionellt barnbibliotek kommer alltid många barn till sagostunderna? Är det så att i jämförelse med programmet lekterapi anordnar, med t. ex teater, musikföreställ-

ningar och besök av kända personer, tycker barnen att sagostunder är tråkiga? Trots att bibliotekspersonalen vet att det kommer få barn har de ändå börjat med just sagostund på prov. Men utöver detta programinslag väljer barnsjukhusbiblioteket att satsa den största energin på bokrundorna, eftersom det är då personalen träffar de flesta, även de sjukaste, barnen. Barnbiblioteket i denna undersökning har, som de flesta andra traditionella barnbibliotek, en väl utbyggd programverksamhet och den ses som en mycket viktig del av bibliotekets verksamhet.

5.5 Framtiden för biblioteken

Biblioteket Bokskogen

I och med flytten till Astrid Lindgrens barnsjukhus fick biblioteket en ny, väldigt vacker och påkostad lokal. Det finns dock en nackdel: lokalen är liten. Just nu finns det t. ex inte mycket utrymme för föräldrar och släktingar att sitta i biblioteket för läsa eller slappna av. Det kommer att ändras snart, då en del av biblioteket ska upplåtas åt dem. Utrymmet kommer dock inte att bli stort och någon möjlighet till utvidgning finns inte. Det finns inte heller plats för några fler bokhyllor i lokalen. Eftersom huvuddelen av bibliotekets mediebestånd inte befinner sig i lokalen utan på avdelningarna och bokvagnarna kanske det ändå inte blir ett problem. Men låt säga att bibliotekets patientinformationssamling utökas och mer plats behövs. Frågan är då varifrån den ska tas. Likaså behövs plats när datorn med Internet-uppkoppling installeras för allmänheten. Något som säkert kommer att uppskattas av sjukhusets tonåringar. En annan nackdel med lokalens yta är att biblioteket inte längre inte kan uppfylla ett krav som framställs i rapporten *Barn på sjukhus*. Där poängteras vikten av möjligheten att komma in med säng och rullstol i biblioteket. Det gick när biblioteket fanns på S:t Görans barnsjukhus, men i dagens bibliotek går det inte. I rapporten står det även att det är viktigt att biblioteket ligger centralt och har nära till hissar. Dessa båda faktorer uppfyller dock Biblioteket Bokskogen idag.

Även om programverksamheten idag inte är stor har personalen visioner för framtiden. De planerar att fortsätta försöka hitta en form för de påbörjade sagostunderna. Kanske skulle det komma fler barn om bibliotekarien håller sagostunden på avdelningarna. Då behöver inte barnen flytta så långt. Den lösningen skulle även

främja de som är säng- eller rullstolsbundna. Dessa skulle annars inte kunnat komma till lokalen p.g.a. dess minimala golvutrymme. Eller varför skulle inte biblioteket kunna arrangera något program tillsammans med lekterapi. Kanske skulle de kunna anordna någon slags sagostund tillsammans. Något bibliotekarierna verkligen vill göra är att kunna visa film igen. Ett av hindren för förverkligandet av filmvisning är återigen lokalens storlek samt svårigheten att mörklägga den. Trots det verkar personalen inte ha gett upp tanken och någon gång kommer nog filmvisningen att återupptas.

Eslövs stadsbibliotek

Nyligen har Eslövs stadsbibliotek flyttat till nya, fräscha lokaler, och i likhet med Biblioteket Bokskogen har även det utrymmesbrist. Den nuvarande lokalen är mindre än den förra och när samlingarna växer, finns det inte mycket utrymme kvar. Eftersom det här är ett traditionellt bibliotek kan man räkna med att samlingarna kommer att växa, och hur de ska få plats känns ovisst. Ytterligare en nackdel som tillkom i och med flytten är att barnen inte kan lyssna på kassetter och CD-skivor på barn- och ungdomsavdelningen längre. I framtiden är det något personalen hoppas kunna avhjälpa då många barn uppskattar att få gå till biblioteket och lyssna på något på band. Men som vanligt handlar det om ekonomi, så hur det går får framtiden utvisa.

Det finns möjligheter till att olika slags samarbetsformer kommer att vidareutvecklas. Idén att ordna någon slags bibliotekskunskap tillsammans med lärarna, för att om möjligt bättre lära barn att klara sig självständigt, tycker jag verkar vara en god, men svår idé. Att finna en bra form är viktig då bibliotekskunskapen inte bara får bli ett ämne som ska pluggas in som alla andra. Att regelbundet besöka föräldragrupperna i kommunen låter som en annan bra idé. Många nyblivna föräldrar vet inte alls vilka böcker som finns om småbarn och vilka böcker som passar för olika åldrar. Därför tror jag att många uppskatta ett besök av bibliotekarien vid en föräldragruppträff.

Det blir spännande att se på vilket sätt biblioteket kan vara verksamt då det nya Ungdomens hus öppnar under 2001. Kanske kommer det att leda till mer kontakt med kommunens ungdomar. Om biblioteket hittar en tydlig roll och får en naturlig plats i Ung-

domens hus kan det förhoppningsvis leda till att fler ungdomar fortsätter att uppsöka biblioteket. Risken kan annars bli att ungdomarna sviker biblioteket till förmån för sin nya samlingslokal.

6

SAMMANFATTNING

Syftet med uppsatsen var att genom en jämförelse av Biblioteket Bokskogen och barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek lyfta fram och tydliggöra verksamheten på ett sjukhusbibliotek för barn. Det skulle ske genom en granskning av hur de olika målgrupperna påverkar bibliotekets verksamhet och bibliotekariens arbete. Undersökningen koncentrerades kring fyra aspekter av biblioteksverksamheten: arbetsmetoder, samarbetspartners, media och programverksamhet.

Det är målgruppernas olika situationer som ger förutsättningarna för verksamheten och det praktiska arbetet på Biblioteket Bokskogen och barn- och ungdomsavdelningen på Eslövs stadsbibliotek. Till ett barnbibliotek kommer barn i grupp eller ensamma och många har ett speciellt syfte med besöket. Kanske ska de höra på bokprat, visas runt i lokalen, spela spel eller låna böcker. Många av barnen vet vad de vill med sitt biblioteksbesök. De barn som personalen på barnsjukhusbiblioteket möter söker däremot sällan upp biblioteket själva. Barnen befinner sig i samma byggnad som biblioteket enbart för att de är sjuka. Många vet inte ens om att det finns ett bibliotek där. Därför får biblioteket söka upp barnen för att visa att det faktiskt finns ett bibliotek och visa sina media. Dessa kanske kan fungera som stimulans, tröst, trygghet, en kontakt med världen utanför sjukhuset mm. För bibliotekarierna på barnsjukhuset kan det ibland vara en vinst i sig att locka barnet att överhuvudtaget titta på vad biblioteket har att erbjuda. Att ge det något annat att tänka på för en liten stund.

Arbetsmetoderna skiljer sig åt på olika sätt. En tydlig skillnad är att bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket aldrig möter barnen i grupp. Vid ytterst få tillfällen träffar de två, tre barn samtidigt. Barnbibliotekarierna däremot möter barn i grupp nästan dagligen, mestadels i form av bokprat eller sagostunder. Trots detta ser barnbibliotekarierna, precis som bibliotekarierna på barnsjukhuset, barnen främst som individer. En annan skillnad målgruppernas situation medför är att bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket i de allra flesta fall är den aktiva parten i mötet med barnen. De måste visa att biblioteket finns och vad det kan erbjuda. Barnen som kommer till barnbiblioteket vet redan vad som finns eller så får de snart veta det, och då vet de det istället nästa gång de kommer dit.

Barnsjukhusbiblioteket samarbetar främst med sjukhusskolan och lekterapin, men även med sjukvårdspersonalen. Valet av de här samarbetspartnerna är inte medvetet aktivt utan lika naturligt som att ett bibliotek samarbetar med övriga bibliotek inom den organisation de gemensamt tillhör. Samarbetet är inte formaliserat utan sker kontinuerligt då personal ur de olika grupperna möts i det dagliga arbetet. Tack vare sina samarbetspartners på sjukhuset får bibliotekarierna personliga upplysningar om många patienter, vilket gör att de lättare kan hjälpa barnen att hitta något som passar varje person. Barnbiblioteket måste agera mer aktivt gentemot sina samarbetspartners då endast en av dem, kulturförvaltningen, befinner sig i samma byggnad. I övrigt finns bibliotekets samarbetspartners utanför bibliotekslokalen, t. ex BVC, förskolan och grundskolan. Det bibliotekarierna främst gör via sitt samarbete är bokprat och visningar, men biblioteket samarbetar också kring arrangemang av olika slag. Kulturförvaltningen samarbetar i sin tur även de med skolorna samt lokala föreningar av olika slag. Barnbibliotekets samarbete resulterar sällan lika konkret i ett personligt möte med barnen som det gör för bibliotekarierna på barnsjukhusbiblioteket.

Båda biblioteken har en liberal inköspolicy. De har exempelvis litteratur som av vissa kallas skräplitteratur. Anledningen till det är att båda biblioteken låter efterfrågan styra bokinköpen en hel del. Då det gäller vilka slags böcker som lånas mest verkar samma genrer vara populära på båda biblioteken. Skillnaden mellan biblioteken handlar mer om vilken form böckerna som lånas mest har.

De barn och ungdomar barnsjukhusbiblioteket kommer i kontakt med lånar mer lättlästa böcker än kapitelböcker. Det lånas väldigt mycket bilderböcker, serier, roliga historier och gåtor. Även barnbibliotekets besökare lånar mycket bilderböcker, men en skillnad är att barnsjukhusbiblioteket lånar ut bilderböcker även åt äldre barn. De som egentligen slutat läsa bilderböcker hemma. Lånerutinerna på barnbiblioteket är som på traditionella folkbibliotek, man lånar via katalogen med ett lånekort. På barnsjukhusbiblioteket fungerar inte detta förfarande, främst p. g. a. sekretessreglerna. Bibliotekarierna räknar antalet böcker som delas ut, men de registreras inte någonstans. Böcker på andra språk och AV-media skriver dock bibliotekarierna upp då det är media som är mer eftertraktat och svårersatt.

Programverksamhet förekommer egentligen bara på barnbiblioteket. Som på de flesta andra traditionella barnbibliotek arrangeras där aktiviteter av olika slag, t. ex sagostunder och teaterföreläsningar. På barnsjukhusbiblioteket finns ingen liknande verksamhet. Förutom att en i bibliotekspersonalen börjat med sagostunder på prov och de visat diabildsserier någon gång förekommer ingen traditionell programverksamhet i bibliotekets regi. En av anledningarna är att bibliotekspersonalen av erfarenhet vet att mycket få barn kommer på aktiviteterna. Varför vet man dock inte. På sjukhuset är det istället lekterapi som står för programverksamheten.

Under uppsatsens gång har många tankar dykt upp om andra infallsvinklar på ämnet barn och sjukhusbiblioteksverksamhet. Eftersom det inte skrivits mycket om detta borde det finnas mycket att undersöka. I Spri-rapporten *Bibliotek på sjukhus* står det att biblioteksverksamhet på sjukhus ska ses som en del av vårdarbetet. Hur är det med det på de svenska sjukhus som har ett bibliotek med en barnavdelning? Känner personalen att sjukhusledningen verkligen ser biblioteksverksamheten som en viktig del i patientens tillfriskande? En annan vinkling kan vara att undersöka vilken roll biblioteket spelar under barns och ungdomars vistelse på sjukhuset. Har biblioteksarbetet en terapeutisk inverkan på barnen och ungdomarna? I den senaste artikeln som skrivits om barn och sjukhusbibliotek (1984) efterlyste författarna, apropå rapporten om *Sjukhusbibliotek*, att en liknande rapport skulle skrivas om barn och sjukhusbibliotek. Ännu har ingen sådan rapport åstadkom-

mits. Eftersom det inte verkar ha skrivits någonting om barn och sjukhusbibliotek sedan 1984, menar jag att behovet av en genomgripande kartläggning eller rapport är stor.

Det har varit mycket intressant att få inblick i en, för mig, helt ny biblioteksverksamhet. Jag, som säkert många med mig, hade tidigare inte tänkt på att det finns bibliotekarier som bara träffar sjuka barn och ungdomar under sin arbetsdag. Arbetet med uppsatsen har gett mig en uppfattning om hur situationen som uppstår då barn och unga hamnar på sjukhus påverkar bibliotekets verksamhet och bibliotekariens arbete. Jag hoppas att uppsatsen gör att fler uppmärksammar biblioteksverksamheten som bedrivs för barn och unga på sjukhus, oavsett om det är på ett barnsjukhus eller ett allmänt sjukhus.

LITTERATUR

- Ambjörnsson, Gunila. (1968). *Skräpkultur åt barnen*. Stockholm.
- Barnbibliotek en resurs. Fem inlägg om bibliotekets roll i barnkulturen*. (1977). Lund.
- Barn i bibliotek. En idéhandbok om aktiviteter och samarbetsformer. Utarbetad av SÖ:s arbetsgrupp för barn- och ungdomsbiblioteksfrågor*. (1972). Lund.
- Barn på sjukhus. Lekterapi, bibliotek och skola*. Spri rapport 6. (1979). Stockholm.
- Barnspåret. Idébok för bibliotek*. (1994). Malmö.
- Bibliotekslagen* (SFS 1996:1596).
- Bibliotek på sjukhus planering och användning av lokaler*. Spri rapport 96. (1982). Stockholm.
- Boberg, Eva. »Utökad barnbiblioteksverksamhet på sjukhus«. *Biblioteksbladet*, 1981:7-8, s. 138-139.
- Gamstorp, Kerstin. (1968) *Att arbeta med barnbibliotek. Tre uppsatser om verksamhet bland barn och tonåringar*. Av Kerstin Gamstorp, Forsell-Kraft Kerstin och Sandblad Helena. Lund
- Helsing, Lennart. (1999). *Tankar om barnlitteraturen*. Stockholm.
- Jacobson, Lisbeth, Nordqvist, Susanne, & Stenberg-Lundin, Elisabeth. »Children in hospital.« *Scandinavian Public Library Quarterly*, 1981:4, s. 141-144.
- Jacobson, Lisbeth, Nordqvist, Susanne, & Stenberg-Lundin, Elisabeth. »The Children's library an important part of the

- Children's hospital.« *Scandinavian Public Library Quarterly*, 1984:1, s. 2-4.
- Jansson, Gerd, & Almroth, Ingela. »Lekterapeuter och vårdpersonal – bibliotekets förlängda arm.« *Biblioteksbladet*, 1983:6, s. 139-141.
- Mårtensson, Leif, & Nihle, Eva. (1976). (Uppsats från Psykologiska institutionen) *Barnet och sjukhuset en deskriptiv studie av faktorer som påverkar barns upplevelser av sjukhusvistelser*. Lund.
- Norlin, Margareta. (1994). *Barnets århundrade vart tog det vägen?* Stockholm.
- Passa upp, passa, passa vidare? Handbok för barnbibliotek*. (1982). Stockholm.
- Sewall, Lena. (1976). *Bibliotek på sjukhus. Om böcker, konst och musik i vårdsituation*. Lund.
- Sewall, Lena. »Development of hospital libraries in Sweden«.
Scandinavian Public Library Quarterly, 1990:1, s. 14-15.
- Sjukhusbibliotek En översyn av de allmänna bibliotekens verksamhet, organisation och arbetsformer*. (1976). Lund.
- Skräplitteratur för barn och tonåringar? 1. Barnböcker*. (1986). Lund.
- Små och stora på sjukhus*. Socialstyrelsen. (1978). Stockholm.
- Stjärne, Kerstin. (1980). *Passningar: till kritiken av barnkulturen*. Stockholm.
- Svar på tal om barnbiblioteken. 5 argument för barnbiblioteksverksamhet från SAB:s barn- och ungdomskommitté*. (1994).

Övrigt material

- Biblioteket Bokskogen. Astrid Lindgrens Barnsjukhus. *Verksamhetsberättelse 1999*.
- Biblioteket Bokskogen. *Barnbiblioteket. Målsättning. Karolinska Sjukhuset*. Astrid Lindgrens Barnsjukhus.
- Stiftelsen för Astrid Lindgrens Barnsjukhus. (2000) *Välkommen till Astrid Lindgrens Barnsjukhus*.
- Välkommen till Eslöv*, 2000-09-12. www.eslov.se

BILAGA

Intervjufrågor

Arbetsmetoder

1. Vad tycker du är viktigast i ditt arbete?
2. I vilken utsträckning för ni diskussioner om verksamhetens målsättning och era arbetsmetoder?
3. Använder du dig av någon särskild metod i mötet med användarna?
4. Hur går du tillväga vid första mötet med en användare som är:
A) ett barn: Om barnet är ensamt? Om en förälder är med?
B) en vuxen
5. (Bokskogen: Bemöter du barn med olika grad av sjukdom på olika sätt?)
Hur?
6. Har du olika tillvägagångssätt för barn i olika åldrar? Om ja, kan du ge exempel?
7. Tar du ofta kontakt eller får barnet själv komma fram till dig?
Varför/varför inte?
8. Vad gör du/tänker du på först av allt vid ett möte med barn i grupp?
9. (Bokskogen: Vad gör du först av allt då du kommer in på en avdelning?)
10. Ser du barnen främst som en egen individ eller som en hel grupp?

11. Möter du barnen oftast i grupp eller individuellt?
12. Hur ser du på barnens roll i mötet med dig? Är det viktigt att de lånar något eller kan själva kontakten vara nog så givande?
13. Etableras djupare kontakt med enstaka användare någon gång?(t. ex någon som kommer ofta/ligger inne länge)
14. Vad sker i sådana fall? (Samtal, läsning av bok...)
15. Hur ser du på föräldrarnas medverkan vid mötet?
Viktigt och bra om de är aktiva, varför?
Oviktigt om de är aktiva eller passiva, varför?

Samarbete

16. Hur ser du på samarbete med parter/institutioner utanför bibliotekslokalen?
17. Vilka parter/institutioner bedriver ni samarbete med?
18. På vems initiativ inleddes samarbetet? När och hur?
19. Hur planeras samarbetet?
20. Hur ofta träffas ni?
21. Hur genomförs samarbetet? Vad gör ni?
22. Finns det någon som ni bedrivit samarbete med och inte arbetar med längre?
Om ja, vilka och varför inte längre?
23. Finns det någon part/institution som ni skulle vilja samarbeta mer med än vad som görs idag?
24. Finns det någon part/institution som ni skulle vilja samarbeta med som ni inte har kontakt med idag?

Media

25. Vilka urvalskriterium har ni vid medieförvärv?
26. I vilken utsträckning styr urvalskriterierna mediaförvärvet?
Varifrån kommer urvalskriterierna?
Hur länge har urvalskriterierna varit aktuella för biblioteket?
Hur ofta diskuteras urvalskriterierna bland personalen?
27. Hur går inköpen till? Varifrån köper ni? Vem köper in?
28. Köper ni in på önskan från användare?
Om ja, vad har önskats?
Om nej, varför inte?
29. Finns det något som en användare önskat få inköpt men som ni inte velat köpa in? Om ja, vad och varför inte?

30. Finns det media ni skulle vilja köpa in, men som ni vet inte skulle användas?
Om ja, vad?
31. Hur stor del av medieanslaget används till annan media än den till barn och ungdom?
32. Finns det någon del av målgruppen som prioriteras vid inköp av media?
Om ja, vilken och varför just denna?
33. Finns det någon ålderskategori som ni känner är försummade vid inköp av media?
Om ja, vilken?
Om ja, tänker ni göra något åt det?
34. Hur ser bibliotekets mediebestånd ut? Vad finns? Hur mycket? Proportioner till varandra?
35. Vad har ni för lånerutiner?
36. Vad lånas mest respektive minst?
37. Finns det böcker deponerade i/utlånade till någon annan lokal än biblioteket?

Programverksamhet

38. Hur ser du på programverksamheten?
Viktig/mindre viktig...
39. Var anser ni åldersgränsen mellan barn och ung går?
40. Har ni några särskilda insatser för unga?
Om ja, vilka?
41. Finns det någon åldersgrupp som det satsas på mer än andra?
Om ja, varför just denna?
42. Finns det någon åldersgrupp som det satsas mindre på än andra?
Om ja, varför just denna?
43. Vilka programpunkter har ni (året om och säsongsbetonade)?
Mot barn? I olika åldrar?
Mot vuxna?
44. Hur ofta äger de olika programpunkterna rum?
45. Hur går ni tillväga då programpunkterna utformas?
Vilka är inblandade?
Vad behöver man tänka på?
46. Har ni haft någon programidé som inte kunnat genomföras?
Om ja, varför inte?

47. Har ni haft någon programpunkt som inte finns längre
(inte bara enstaka projekt)?
Om ja, varför finns den inte längre?
48. Får ni önskemål på programpunkter från användarna själva?
Om ja, vad?
Om ja, har något förslag förverkligats?
49. Hur ofta utvärderas programverksamheten?

Copyright © Anna-Lena Edlund 2001.

Grafisk form: Jonatan Edlund. Satt i Sabon 11/16 punkter.